

Gjennomgang av Målrettet plan for kvensk språk 2017–2021 – videre innsats for kvensk språk

Gjennomgang av Målrettet plan
for kvensk språk 2017–2021
– videre innsats for kvensk språk

Innhold

1	Innledning.....	3
1.1	Om planen	3
1.2	Kort om kvensk språk.....	4
1.3	Kort om språkrevitalisering	5
1.4	Kravene i Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk del III.....	5
1.5	Arbeidet med å gjennomgå Målrettet plan	5
1.6	Referansegruppens anbefalinger	6
2	Status for tiltakene i Målrettet plan	6
2.1	Kulturdepartementet.....	6
2.2	Kunnskapsdepartementet.....	7
2.3	Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)	12
3	Innspill og erfaringer fra referansegruppen	15
3.1	Referansegruppen.....	15
3.2	Møte i referansegruppa 30. august 2022.....	15
3.3	Møte i referansegruppa 2. november 2022.....	18
3.4	Digitalt møte i referansegruppa 19. desember 2022	19
4	Kort om fylkeskommunens og kommunenes erfaringer	20
5	Referansegruppens anbefalinger for å styrke kvensk språk framover.....	21
	Vedlegg 1 – Referansegruppens mandat	23
	Vedlegg 2 – Kvensk eller finsk språk? (En oppsummering)	25
	Vedlegg 3 – Departementets brev til Europarådet om hvilke språk i Norge som er dekket av Minoritetsspråkpakten	27
	Vedlegg 4 – Innspill fra kvenske/norskfinske organisasjoner og institusjoner til siste utkast av rapporten.....	30
	Mooliplaan 2017–2021 läpittelkäyminen – paranusta kvääninkielen tilhaan.....	40
1	Johatus	40
1.1	Plaanasta	41
1.2	Lyhykäisesti kväänin kielestä	42
1.3	Lyhykäisesti kielen revitaliseeraamisesta	42
1.4	Euroopan regiooni- ja minoriteettikielisopimuksen osan III vaatimukset.....	43
1.5	Mooliplaan 2017–2021 läpittelkäyminen	43
1.6	Referansijoukon meininkit	44
2	Mooliplaan 2017–2021 läpittelkäyminen tila	44
2.1	Kulttuuridepartementti	44

2.2	Tietodepartementti	45
2.3	Kommunaali- ja läänidepartementti	50
3	Referansijoukon ulostuloja ja kokemuksia	53
3.1	Referansijoukko	53
3.2	Referansijoukon kokkous 30. aukustikuuta 2022.....	54
3.3	Referansijoukon kokkous 2. novemperikuuta 2022.....	56
3.4	Referansijoukon digitaalinen kokkous 19. tesemperikuuta 2022.....	58
4	Lyhykäisesti fylkinkommuunin ja kommuunitten kokemuksista	59
5	Referansijoukon meininkiä kväänin kielen lujentamiseksi tästä etheenkäsän	60

1 Innledning

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) har hatt en gjennomgang av Måltrettet plan 2017–2021 – videre innsats for kvensk språk (Måltrettet plan) i 2022. Selv om planperioden formelt sett utløp ved utgangen av 2021, er tiltakene i planen pågående, uavhengig av planperioden. Formålet med gjennomgangen er å få en oversikt over hva som samlet sett er oppnådd i perioden 2017–2022 og innspill til hva det er viktig å satse på framover. Det er ikke lagt opp til å evaluere enkelttiltak.

Denne gjennomgangen er stort sett begrenset til det som er omtalt i Måltrettet plan. I tillegg til tiltakene i planen, har det skjedd mye positivt når det gjelder kvensk språk og kultur de siste seks-syv årene. For eksempel har Språkrådet opprettet Kvensk språkpris som deles ut annet hvert år til personer, organisasjoner eller grupperinger som har gjort en særlig innsats for å verne, fremme eller videreutvikle kvensk språk. Kvensk har også fått formalisert status som nasjonalt minoritetsspråk i ny språklov, kvensk har blitt mer synlig i det offentlige rom og Kventeateret er etablert og har i 2022 hatt forestillinger flere steder i landet.

KDD står for gjennomgangen. Kunnskapsdepartementet (KD) og Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD), Utdanningsdirektoratet (Udir) og Språkrådet har bidratt til arbeidet. Representanter for Norske kveners forbund, Kvenungdommen, Kvensk Finsk Riksforbund, Kvensk Finsk Studentnettverk, Kvensk institutt, Kvensk språking, Porsanger kvenske språksenter og UiT Norges arktiske universitet har deltatt i en referansegruppe som ble opprettet for arbeidet med gjennomgangen. Rammene for gjennomgangen (mandatet) går fram av vedlegg 1.

Kvensk Finsk Riksforbund (KFR) er opptatt av å fremme og styrke finsk språk som skriftlig språk i Norge og mener at det er finsk som er språket til den kvenske/norskfinske minoriteten.

I invitasjonen til å delta i referansegruppen poengterte departementet at det er kvensk språk som er tema i gjennomgangen av Måltrettet plan. Det går også klart fram av mandatet for arbeidet og statssekretæren tok det også opp i første møte i referansegruppa. KFR har imidlertid brukt møtene til å fremme at finsk burde anerkjennes som minoritetsspråk etter minoritetsspråkpakten. Forbundet har også skrevet flere henvendelser til departementet som de ønsker tatt inn i denne rapporten. Noen av forbundets hovedpunkter er referert i denne rapporten.

1.1 Om planen

Måltrettet plan, som var den første i sitt slag, ble lansert i januar 2018. Planen inneholder aktiviteter og tiltak på ulike områder, som barnehage, skole, høyere utdanning, tilskudd til kvensk språk og kultur og kvensk i det offentlige rom. Det har også kommet andre tiltak for kvensk språk i løpet av planperioden og tilskuddsposten til kvensk språk og kultur på statsbudsjettet, kap 567, post 73, har økt med om lag 6 millioner kroner i planperioden. I 2023 er posten på 10,923 millioner kroner.

En egen handlingsplan for kvensk språk var et ønske som ble spilt inn av flere av deltakerne på en innspillkonferanse om kvensk språk, som daværende Kommunal- og moderniseringsdepartementet arrangerte i 2016. Deltakere på konferansen var representanter fra organisasjoner, kvenske institusjoner og offentlige myndigheter. I tillegg

anbefalte Europarådets ekspertkomite at det ble utarbeidet en plan for kvensk språk i sin oppfølging av Norges 6. rapport om minoritetsspråkpakten.

I arbeidet med en egen plan for kvensk språk, som startet i 2017, ble representanter for kvenske/norskfinske organisasjoner invitert til å delta i en referansegruppe, sammen med én representant for Kvensk institutt og én fra Kvensk språkting. Departementet fikk gode innspill til både tekst og tiltak fra referansegruppen i prosessen, men har notert seg at representantene fra kvenske/norskfinske organisasjoner ikke var fornøyde med tilretteleggingen for involvering i arbeidet, som ledet fram mot Målrettet plan 2017–2021 – videre innsats for kvensk språk.

Målene for kvensk språk, slik det går fram av Målrettet plan, er ambisiøse. Målene har vært veiledende for arbeidet med kvensk språk i planperioden og er som følger:

- Kvensk skal være et levende språk.
- Barn, unge og voksne skal få muligheten til å lære og bruke kvensk språk.
- Kvensk språk og kultur skal være kjent i det norske samfunnet og synlig i det offentlige rom.
- Offentlige myndigheter skal ha kjennskap til og kunnskap om kvensk språk og kultur.

1.2 Kort om kvensk språk

Kvensk er et finsk-ugrisk språk som er nært beslektet med meänkieli, et nasjonalt minoritetsspråk i Sverige. Det kvenske språket har gjennom historien blitt påvirket av norsk og samisk, noe som har gjort at det i dag anses som eget språk.

Kvensk består av ulike dialekter som kan deles i fire summariske grupper:

1. Varangerdialekter (Vadsø, Sør-Varanger).
2. Såkalte «elvedalsdialekter» (Storfjord, Alta, Tana).
3. Dialektene i Kåfjord og Kvæningen.
4. Dialektene i Porsanger og Nordreisa.

Selv om dialektforskjellene ikke er særlig store, finnes det noen viktige identitetsmarkører. Dette førte til at det har blitt vedtatt tre standardiserte varieteter, som ofte blir kalt elvedals-varietet, Varanger-varietet og Porsanger-varietet¹.

Kvensk språk er i dag i en kritisk situasjon. Kapitlene 1 og 2 i Målrettet plan har en nærmere beskrivelse av språket og redegjørelse for dagens situasjon.

Norge ratifiserte Europarådets pakt for regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten) i 1993, og pakten trådte i kraft i 1998. I 1999 ratifiserte Norge også Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter, denne konvensjonen gir også noen språklige rettigheter.

I Målrettet plan blir det i korte trekk redegjort for prosessen fram til kvensk ble anerkjent som et eget språk ved kongelig resolusjon i juni 2005 og fikk status som minoritetsspråk i Norge (jf. Målrettet plan s. 8). En grundigere redegjørelse for denne prosessen går fram av vedlegg 2.

¹ Om de kvenske dialektene, se *Kvensk grammatikk* (Eira Söderholm, Cappelen Damm Akademisk 2017) s. 31-36.

I ny lov om språk (språkloven) som trådte i kraft 1. januar 2022 går det fram at som språklige og kulturelle uttrykk er kvensk, romani og romanes likeverdige med norsk. Se nærmere omtale i punkt 2.1 i rapporten.

1.3 Kort om språkrevitalisering

Samtidig som kvensk språk i dag er i en kritisk situasjon, er holdningen til språket i endring. Det pågår en språkrevitaliseringsprosess i kvenske/norskfinske miljøer, noe som både er positivt og viktig for å styrke språket framover.

Språkrevitalisering innebærer å vekke et truet språk til live, bevare det og få flere språkbrukere ved å ta i bruk ulike metoder for språkopplæring og finne nye språkarenaer. Vanligvis er familie, barnehager, skoler, utdanningsinstitusjoner, media og myndigheter slike arenaer.

1.4 Kravene i Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk del III

Høsten 2022 ferdigstilte Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD), i samarbeid med berørte departementer, en gjennomgang av kravene i Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten) del III opp mot lulesamisk, sørsamisk og kvensk. Arbeidet viser at nasjonalt regelverk, praksis og tiltak ikke oppfyller mange nok bestemmelser i minoritetsspråkpakten del III for kvensk språk per i dag. KDD understreker at det ikke er nødvendig å tilslutte seg del III i minoritetsspråkpakten for å videreutvikle kvensk språk.

KDD presenterte rapporten for referansegruppen på digitalt møte 12. oktober 2022. Referansegruppen har fått anledning til å kommentere rapporten. Den videre oppfølgingen skjer i en egen prosess.

Om minoritetsspråkpakten

Pakten har tre deler. Del I inneholder definisjoner, allmenne bestemmelser om partenes forpliktelser, praktiske bestemmelser, partenes forhold til eksisterende beskyttelsesordninger og forpliktelser, samt en bestemmelse om plikt til å informere berørte parter om paktens innhold.

Bestemmelsene i del II fastsetter generelle mål og prinsipper som skal gjelde for alle regions- eller minoritetsspråk i landet. For Norges del er dette kvensk, romani, romanes, nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk.

Bestemmelsene i del III er mer omfattende og har mer detaljerte regler for blant annet områdene utdanning, rettsvesen, offentlig forvaltning, media og kultur. Staten kan velge å forplikte seg til minst 35 paragrafer eller underparagrafer, valgt blant bestemmelsene i minoritetsspråkpakten del III, fordelt på nevnte områder. Da Norge ratifiserte minoritetsspråkpakten i 1993 ble del III i minoritetsspråkpakten gjort gjeldende for nordsamisk. Fra 2021 gjelder del III også for sør- og lulesamisk.

1.5 Arbeidet med å gjennomgå Målrettet plan

I arbeidet med å gjennomgå Målrettet plan har departementet hatt to heldagsmøter med referansegruppa, 30. august og 2. november 2022. I tillegg var det et møte på Teams 19.

desember 2022 for tilbakemeldinger på utkast til rapport. Det har også vært noe kontakt per e-post.

12. oktober 2022 presenterte Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) en gjennomgang av kravene i minoritetsspråkpakten del III i et digitalt møte med referansegruppen.

I tillegg har KDD hatt et kort møte med professor Pia Lane og med Troms og Finnmark fylkeskommune. Departementet har også innhentet informasjon fra to kommuner i Troms og Finnmark om hvordan de jobber med kvenskapplæring i barnehage og grunnskole.

1.6 Referansegruppens anbefalinger

Referansegruppen har kommet med flere anbefalinger for videre satsning på kvensk språk, og har trukket fram følgende prioriteringer:

- Den videre satsningen på kvensk språk må ha innsats både for å lære, å bruke og å utvikle språket framover.
- Innsatsen for kvensk språk framover må samles i en egen plan som har tiltak innenfor flere sektorer.
- Planen må ha som formål at kvensk språk innen to år skal oppfylle tilstrekkelig antall bestemmelser i minoritetspakten til at Norge kan forplikte seg til nivå III også for kvensk.

Referansegruppens øvrige anbefalinger går fram av kapittel 5.

2 Status for tiltakene i Målrettet plan

2.1 Kulturdepartementet

Tiltak:

Kulturdepartementet gir driftstilskudd til Kvensk institutt, men har delegert tilskuddsforvaltningen til Språkrådet. Kulturdepartementet vil bruke tilskuddsforvaltningen til 1) å opprette en mer strukturert dialog med Kvensk institutt, og 2) å formalisere et språkfaglig samarbeid mellom Kvensk institutt og Språkrådet.

Rapport:

Språkrådet og Kvensk institutt har opprettet en strukturert dialog og faste møtepunkter i perioden 2017 til 2021. I 2018 undertegnet de en avtale som regulerer det faste samarbeidet. Den språkfaglige kontakten skjer gjennom årlige samarbeidsmøter, løpende faglig kontakt gjennom året, konkrete tiltak og ved at Språkrådet deltar som observatør på møtene i Kvensk språkting. I tillegg har Språkrådet og Kvensk institutt i perioden samarbeidet om å arrangere flere språk-kaféer, skrevet kronikk om kvensk språk, samarbeidet om oppdatering av nettstedet kvensk.no, om produksjon av digitalt barnehagemateriell og om oversettelse til kvensk av navn og terminologi i staten. Kvensk institutt har også deltatt i arbeidet til Språkrådet med særregler for skrivemåten av kvenske stedsnavn. Det er lagt planer om tettere samarbeid om normeringsprosedyrer og oversettelse av deler av språkløve til kvensk.

Tiltak:

Språkrådet og Kvensk stedsnavnstjeneste (Paikannimipalvelus) skal gjøre tilskuddsordningen for innsamling av stedsnavn bedre kjent i det kvenske miljøet og lage en strategi for økt bruk av kvenske stedsnavn innenfor rammen av stedsnavnsloven.

Rapport:

Språkrådet har lyst ut midler til innsamling av kvenske stedsnavn i hele planperioden. I årene 2018, 2019 og 2020 har Norsk-finsk forbund, Nord-Varanger kvenforening, Lyngen kvensk-finsk forening og Kvensk språksenter i Vadsø fått tilskudd på til sammen 412 000 kroner.

Prosjektet til Nord-Varanger kvenforening er fullført, og foreningen har registrert 33 nye navn som ikke var dokumentert tidligere. I tillegg har de i arbeidet oppdaget at det ikke er reist navnesak etter stedsnavnsloven for 60 av navnene i området, og dette vil bli fulgt opp av foreningen og den kvenske stedsnavnstjenesten. De har også sett at det er en skjevfordeling mellom norske, samiske og kvenske stedsnavn på offentlige kart for området, og de vil følge opp dette. Ingen av prosjektene som fikk støtte i 2020 har så langt rapportert. Det ble gitt to tilskudd til prosjekter for kvenske stedsnavn i 2022.

Språkrådets vurdering er at prosjektet har tatt vare på kunnskap om kvenske stedsnavn, at prosjektet har gitt mer kunnskap om stedsnavn og stedsnavnsarbeid lokalt, og at arbeidet vil føre til at flere kvenske stedsnavn blir synlige i det offentlige rom.

Andre initiativ 2017–2021:**Språklov og språkmedarbeider ved Kvensk institutt**

I statsbudsjettet for 2019 fikk Kvensk institutt en økning på 800 000 kroner i driftsstøtten. Økningen skulle gå til å tilsette en språkmedarbeider.

I tillegg har Kulturdepartementet lagt fram en helhetlig språklov, som startet å gjelde fra 1. januar 2022. I loven har kvensk fått formalisert status som nasjonalt minoritetsspråk, sammen med romani og romanese. Formålet med loven, for minoritetsspråkenes del, er å sikre språkene staten har ansvar for status og vern. Av formålsparagrafen bokstav c går det fram at offentlige organ har ansvar for å verne og fremme kvensk.

Disse to tiltakene inngikk ikke i Målrettet plan. Det er likevel viktig å omtale tiltakene ettersom det viser at det i planperioden er gjort mer for styrking av kvensk språk enn det som går fram av Målretta plan.

2.2 Kunnskapsdepartementet

Tiltak:

Styrke kvensk språk i barnehagen. Kunnskapsdepartementet vil legge til rette for at kvenske/norskfinske barn får mulighet til å lære og utvikle sitt kvenske språk i barnehagen. I statsbudsjettet for 2017 har Kunnskapsdepartementet satt av 800 000 kroner for å styrke kvenske barnehagetilbud, og satsingen er videreført i statsbudsjettet for 2018. Formålet er å bidra til å bevare og styrke kvensk språk. På

sikt vil det blant annet være aktuelt å se på rekruttering til arbeid i kvenske barnehager og kompetanseutvikling.

Rapport:

Det er blitt tildelt 800 000 kroner hvert år over statsbudsjettet i 2018–2021 til å styrke det kvenske barnehagetilbudet. Utdanningsdirektoratet (Udir) har i hovedsak tildelt midlene til prosjekter i regi av Kvensk institutt, som over flere år har jobbet med språkrevitaliseringsprosjekter som kvensk språkcreir og språkduj. Prosjektene har i hovedsak handlet om språkstimulering for barn i barnehager. Dessuten har prosjekter hatt som mål å gi støtte til foreldre for å kunne hjelpe barna sine i tospråklig utvikling, å øke kunnskapen blant barnehagelærere som jobber med kvensk språk i barnehager i Nord-Norge og å skape nettverk mellom disse barnehagene. I Porsanger har språkcreirprosjektet ført til at det er opprettet en egen kvensk avdeling i en av barnehagene. I Nordreisa deltar 6 - 7 barnehager med 77 barn i ulike prosjekter for kvensk språkstimulering i 2021.

Tiltak:

For å sikre bedre informasjon til elever og foreldre om retten til opplæring i finsk eller kvensk som andrespråk, vil Udir vurdere å revidere eksisterende informasjonsmateriell om opplæring i finsk som andrespråk med særlig vekt på muligheten for opplæring i kvensk.

Rapport:

I forbindelse med lovendringen og ny læreplan i faget kvensk eller finsk som andrespråk har informasjonen på udir.no blitt revidert, og det er utarbeidet mer støttemateriell:

- Navnet på faget ble endret fra «finsk som andrespråk» til «kvensk eller finsk som andrespråk» i 2019.
- Informasjonsmateriellet om nasjonale minoriteter knyttet til opplæringsloven § 2-7 er blitt oppdatert. Teksten om dette finnes i følgende kapittel: [Til refleksjon hvis du har barnehagebarn eller elever fra nasjonale minoriteter \(udir.no\)](#)
- Det er laget en spørsmåls- og svarsider om retten til opplæring i faget: [Om retten til opplæring i kvensk eller finsk \(udir.no\)](#) Denne siden oppdateres ved behov.
- Det er også laget en film om rettigheten: [Informasjonsfilm om retten til opplæring i kvensk eller finsk \(udir.no\)](#) Det er også etter planperioden blitt laget to motivasjonsfilmer. Disse filmene publiseres og distribueres i 2023.

Tiltak:

Lage en motiverende video med informasjon om retten til opplæring i finsk som andrespråk med vekt på opplæring i kvensk.

Rapport:

Våren og sommeren 2020 produserte Leidar en animasjonsfilm om retten til kvensk eller finsk som andrespråk. Filmen skal informere om rettigheten til språkopplæring og motivere elever til å velge faget. Det er lenket til filmen fra læreplansiden til faget og filmen kan brukes i skolenes informasjonsarbeid: Informasjonsfilm om retten til opplæring i kvensk eller finsk (udir.no)

Daværende statsråd reklamerte for filmen og retten til opplæring på Kunnskapsdepartementets Facebook-sider i september 2020. Det var planlagt å lage flere filmer i planperioden, men produksjon av disse ble utsatt på grunn av koronasituasjonen. Filmene ble produsert i 2022 og publiseres og distribueres i 2023. Disse filmene har som formål å motivere til å få opplæring i faget kvensk eller finsk som andrespråk. Den ene retter seg mot barn på de laveste trinnene og deres foreldre, og skal motivere til å begynne med faget. Den andre filmen retter seg mot større barn/ungdommer, og skal motivere til å fortsette med faget.

Tiltak:

Sende ut målrettet informasjon til alle skoler i Troms og Finnmark.

Rapport:

Udir sendte ut informasjon om informasjonsfilmene til alle grunnskoler og kommuner i Troms og Finnmark på e-post den 20.8.2020 (totalt 227 mottakere). E-posten hadde følgende tekst:

Vi har laget en film for å gi informasjon om retten til opplæring i kvensk eller finsk som andrespråk for elever som går i grunnskolen. Målet er at flere elever i Troms og Finnmark skal velge faget. Her finner dere filmen: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagspesifikk-stotte/opplaring-i-kvensk-eller-finsk/>

Vennlig hilsen Utdanningsdirektoratet

Tiltak:

Utvide fylkesmennenes nettverkssamlinger for lærere som underviser i finsk og kvensk etter læreplanen i finsk som andrespråk, til også å omfatte skoleeiere og skoleledere. Temaer som informasjon om rettigheter og fag- og timefordeling kan settes på agendaen. Skoler som lykkes, kan gi veiledning og informasjon til andre skoler.

Rapport:

Udir og Statsforvalteren i Troms og Finnmark har drøftet og vurdert dette tiltaket. Statsforvalteren i Troms og Finnmark har i hovedsak informert eiere og ledere om rettighetene til faget en gang i året, i sine nyhetssendinger. Statsforvalteren gjennomførte også et digitalt møte om opplæring i kvensk eller finsk som andrespråk for skoleeiere og skoleledere 5. april 2022. Deltakerne var fra kommuner som gir opplæring i faget og fra videregående skoler. Temaene på møtet var statsforvalterens oppdrag, retten til kvensk eller finsk som andrespråk, fag- og timefordelingen, tilskuddsordningene, tilskudd til studietur/hospitering, kompetanseutvikling og årlige lærersamlinger. Møtet ble avsluttet med en kort informasjonsbolk om Digilær.no

Tiltak:

Kompetanseutvikling for lærere. Kunnskapsdepartementet arbeider med å innføre en desentralisert ordning for kompetanseutvikling, slik at statlige kompetansmidler i større grad skal være tilpasset lokale behov.

Rapport:

Det er innført en desentralisert ordning for kompetanseutvikling.

Tiltak:

Kvensk inn i opplæringsloven. Kunnskapsdepartementet vil i løpet av 2018 sende en lovendring på høring som presiserer at elever har rett til opplæring i kvensk eller finsk, jf. opplæringsloven § 2–7

Rapport:

I juni 2019 vedtok Stortinget endring av opplæringslovens § 2-7 som presiserer at elevene har rett til opplæring i kvensk eller finsk. Den nye paragrafen lyder som følger:

«Kvensk- eller finskopplæring for elever med kvensk/norskfinsk bakgrunn

Når minst tre elever med kvensk/norskfinsk bakgrunn ved grunnskolar i Troms og Finnmark krev det, har elevane rett til opplæring i kvensk eller finsk. Omfanget av opplæringa i tid og innhaldet i opplæringa blir fastsett i forskrifter etter § 2-2 og § 2-3 i denne lova. Frå og med 8. årstrinnet vel elevane sjølv om dei vil ha slik opplæring. Departementet kan gi forskrifter om alternative former for opplæring etter første leddet når opplæringa ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale på skolen»

Samtidig ble navnet på læreplanen endret til «kvensk eller finsk som andrespråk».

Tiltak:

Revidering av læreplan i finsk som andrespråk med veiledning. I forbindelse med oppfølgingen av Meld. St. 28 (2015–2016) Fag – Fordypning – Forståelse – En fornyelse av Kunnskapsløftet, blir læreplanen i finsk som andrespråk og tilhørende veiledning revidert.

Rapport:

Læreplanen i kvensk eller finsk ble revidert i 2018 og 2019 som en del av Fagfornyelsens første fase. Den nye læreplanen ble tatt i bruk fra høsten 2020. I forbindelse med revideringen ble det også utarbeidet flere andre tekster som støtte til å ta i bruk den nye læreplanen. Dette gjelder:

- [Hva er nytt i kvensk eller finsk som andrespråk \(udir.no\)](https://www.udir.no/utdanning/utvikling-og-oppfølging-av-læreplaner/kvensk-eller-finsk-som-andrespråk)
- [Om retten til opplæring i kvensk eller finsk \(udir.no\)](https://www.udir.no/utdanning/utvikling-og-oppfølging-av-læreplaner/kvensk-eller-finsk-som-andrespråk)
- [Kjennetegn på måloppnåelse – kvensk eller finsk som andrespråk 10. trinn \(udir.no\)](https://www.udir.no/utdanning/utvikling-og-oppfølging-av-læreplaner/kvensk-eller-finsk-som-andrespråk)

Tiltak:

Utvikling av læremidler. Udir skal i løpet av 2018 gå gjennom ordningen som skal bidra til utvikling av læremidler til opplæring i faget finsk som andrespråk, herunder kvensk, i grunnopplæringen. Direktoratet skal vurdere om det er behov for endringer i forvaltningen av ordningen.

Rapport:

Til og med 2021 valgte Udir å videreføre ordningen med at Statsforvalteren i Troms og Finnmark lyser ut og tildeler midler til utvikling av læremidler i kvensk eller finsk. Samme sum som tidligere ble stilt til disposisjon, dersom det er søkere til midlene. Samtidig har Udir

prioritert å vurdere hvordan ubrukte midler som er satt av til å utvikle læremidler i kvensk eller finsk som andrespråk kan brukes på en måte som kommer elever i faget til gode. Som følge av dette har direktoratet, i samråd med Statsforvalteren i Troms og Finnmark, derfor igangsatt en pilot for utvikling av læringsressurser i kvensk eller finsk som skal ligge på den digitale læringsplattformen digilær.no. Læringsressursene på digilær.no blir utviklet av lærere og kan brukes av alle som underviser i faget, både til stedlig undervisning eller digital fjernundervisning. Udir har etter grundig vurdering og i samråd med Statsforvalteren kommet fram til å prøve ut at midlene til utvikling av læremidler for kvensk eller finsk som andrespråk, ligger under tilskuddsordningen for smale fag. Dette kom i gang fra 2022. Samtidig settes det av ressurser til å videreføre piloten på www.digilær.no

Tiltak:

Udir skal i løpet av 2018 vurdere om læremidler i finsk som andrespråk, herunder kvensk, bør inngå som en del av den rammestyrte tilskuddsordningen for smale fagområder.

Rapport:

Udir har etter grundig vurdering og i samråd med Statsforvalteren kommet fram til å prøve ut at midlene til utvikling av læremidler for kvensk eller finsk som andrespråk ligger under tilskuddsordningen for smale fag. Dette kom i gang fra 2022. Målet er å få bredere utlysning og forhåpentligvis flere søkere på midlene. Etter å ha prøvd ut dette i noen år, vil direktoratet vurdere om dette er den beste måten å organisere tilskuddsordningen på. Samtidig setter også Udir av ressurser til å videreføre piloten på www.digilær.no

Tiltak:

Sletting av studielån. Kunnskapsdepartementet vil innføre en ettergivelsesordning for låntakere som tar 60 studiepoeng i kvensk som del av lærerutdanning. Ordningen vil gjelde fra 2019.

Rapport:

Ordningen ble gjeldende fra 2019. Per mars 2022 har ingen kandidater hatt kvensk som del av grunnskolelærerutdanning eller fått slettet studielån i denne ordningen.

Tiltak:

Høyere utdanning. Samfunnet har behov for lærere med kompetanse i kvensk språk.

Rapport:

UiT Norges arktiske universitet tilbyr årsstudium (60 studiepoeng) i kvensk språk, grammatikk og kultur, og kvensk som videreutdanning for lærere, eller som del av grunnskolelærerutdanningen. I perioden 2018 til 2021 var det åtte kandidater med mellom 30 og 60 studiepoeng i kvensk på videreutdanningen for lærere.

Universitetet tilbyr også bachelorutdanning og masterutdanning i kvensk og finsk. I 2021 var det til sammen sju studenter i bachelor- og masterutdanningene.

2.3 Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)

I Målrettet plan (pkt. 4.3) omtales Forskningsrådets utlysning av midler fra KDD til forskning om nasjonale minoriteter i 2016 innenfor programmet Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger (SAMKUL). Formålet er å få fram forskning av høy kvalitet som styrker og synliggjør nasjonale minoriteter i Norge, og bidra til kompetansebygging og økt kunnskap om nasjonale minoriteter i samfunnet og hos offentlige myndigheter. Forskning på kvensk språk og/eller kvensk/norskfinsk kultur i Norge i dag var ett av tre hovedtemaer i utlysningen. UiT Norges arktiske universitet ble tildelt midler av Forskningsrådet til et forskningsprosjekt om kvensk kultur og språk som startet i 2017 og som har gått over fire år. Prosjektet med tittelen Intangibilization Materializations and Mobilities of Kven Heritage, undersøker hvordan kvensk/norskfinsk kulturarv kommer til uttrykk i dag og har blant annet utviklet en vandrestilling som en særskilt formidlingsaktivitet. Utstillingen heter Tuulessa – I vinden. Første visningssted var Norges arktiske universitetsmuseum i Tromsø, hvor utstillingen åpnet 23. januar 2022. Nå er utstillingen satt opp ved Alta museum og står fram til mars 2023².

Tiltak:

Økt tilskudd til kvensk språk og kultur

Rapport:

Tilskuddsordningen til kvensk språk og kvensk/norskfinsk kultur ble etablert i 2015 på daværende Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett. Over posten har det blitt gitt støtte til etablering og drift av kvenske språksentre og til drift av kvensk avis. I tillegg blir det gitt prosjektstøtte til ulike tiltak for språk og kultur og tiltak som fremmer kvensk språk og kvensk/norskfinsk identitet hos barn og unge.

Fra 2020 ble forvaltningen av tilskuddsposten flyttet fra departementet til Troms og Finnmark fylkeskommune. Fra 2023 blir tilskuddsordningen forvaltet av Kulturdirektoratet.

Tilskuddsposten ble etablert med 3,6 millioner kroner i 2015. I 2017 var tilskuddsposten på 4,8 millioner kroner og har økt gradvis til 11,118 millioner kroner i 2022.

I planperioden, 2017-2021, har tilskuddsposten økt med 6 millioner kroner, som tilsvarer en økning på ca. 125 prosent.

År	Kroner
2017	4 832 000
2018	6 962 000
2019	9 962 000
2020	10 500 000
2021	10 836 000
2022	11 118 000

² [Tuulessa | Norsk \(altamuseum.no\)](#). Prosjektet har også en egen blogg [Kvenkulturbloggen | Blogg fra prosjektet Intangibilization, Materializations and Mobilities of Kven Heritage \(uit.no\)](#)

Tiltak:**Prioritere språkleire for barn, ungdom og voksne.****Rapport:**

Flere søkere har mottatt tilskudd til språkleire over tilskuddsposten til kvensk språk og kultur.

- Halti kvenkultursenter og Storfjord språksenter har hatt språkleire som et fast, årlig tiltak, finansiert gjennom driftstilskudd over tilskuddsposten. I koronaperioden har det naturlig nok ikke vært arrangert språkleire.
- Norske kveners forbund fikk 250 000 kroner i 2017 til barne- og ungdomsprosjekter. En del av midlene ble benyttet til å arrangere språkleir for ungdom.
- Norske kveners forbund fikk 300 000 kroner i tilskudd i 2018 til tre ulike prosjekter. Barne- og ungdomstiltak var ett av prosjektene, hvor blant annet språkleir for ungdom var inkludert.
- Kvenlandsforbundet (i dag Kvensk Finsk Riksforbund) fikk 50 000 kroner i 2019 til å arrangere språkleir for ungdom i Finland. Prosjektet ble avlyst og midlene tilbakebetalt.
- I 2020 fikk Kvääninuoret – Norske kveners forbunds ungdomsorganisasjon – et tilskudd på 100 000 kroner per år 2020–2022 til prosjektet Kolme! Prosjektet er et samarbeid med søsterorganisasjoner i Sverige og Finland med samling hvert av årene for å fremme identitet, tilhørighet og stolthet over språk, kultur og historie.
- I 2020 fikk Kvääninuoret 80 000 kroner til å arrangere språkleir sammen med svenske tornedalinger.
- I 2021 fikk Norske kveners forbund 100 000 kroner til å arrangere en leir i Kvænangen for unge, voksne og eldre kvener, tornedalinger og lantalaiset. Målet var å styrke kunnskap om felles kulturarv og språk gjennom aktiviteter.

Tiltak:**Støtte etablering av kvensk språksenter i Finnmark****Rapport:**

Kommunal- og moderniseringsdepartementet lyste i 2017 ut midler til å opprette et kvensk språksenter i Finnmark. Fra før var det to sentre i Troms, Storfjord språksenter og Halti kvenkultursenter, som fikk driftsstøtte fra departementet. Det kom inn søknader fra Vadsø og Porsanger kommuner i Finnmark og Kvænangen kommune i Troms. Alle tre søknadene ble innvilget, og i dag er det fire aktive språksentre og ett aktivt kvenkultursenter i Troms og Finnmark.

Tiltak:**Utrede voksenopplæring i kvensk.****Rapport:**

Tiltaket «utrede voksenopplæring i kvensk» har ikke blitt gjennomført slik det går fram av planen, men det har blitt etablert et samarbeid mellom UiT Norges arktiske universitet og de kvenske språksentrene om grunnkurs i kvensk med 10 studiepoeng. På bakgrunn av erfaringene med dette, kan det vurderes om det fortsatt er relevant å utrede voksenopplæring i kvensk.

Andre initiativ 2017 – 2021:

KDD har utredet fastsetting av offisielt kvensk navn på Norge. I tråd med tilråding fra Kvensk stedsnavntjeneste foreslo departementet Norja som offisielt kvensk navn på Norge og Norjan kuninkhaanvaltakunta som offisielt kvensk navn på Kongeriket Norge. De kvenske navnene ble vedtatt i Stortinget 26. mars 2021. Proposisjonen om nytt navn på Norge ble oversatt til kvensk, det er første gang et dokument til Stortinget foreligger på kvensk.

Erfaringer fra Kvænangen språksenter med grunnkurs i kvensk:

Kvænangen språksenter hadde 17 studenter som fulgte grunnkurset i kvensk språk med 10 studiepoeng og 7 studenter som tok eksamen etter endt kurs i 2021. Eksamen var ikke relevant for alle studentene. Etter språksenterets vurdering møter ikke grunnkurset i kvensk som UiT Norges arktiske universitet tilbyr, behovet for kvenskkompetanse i samfunnet godt nok. Kurset retter seg mot dem som vil ta en utdanning i språk, mens flere av deltakerne, som blant annet jobber i barnehage, skole, kirka og kvenske institusjoner, hadde behov for kurs med en praktisk tilnærming til kvensk språk.

Samlet var erfaringene i Kvænangen:

- Grunnkurset i kvensk er et for ressurskrevende kurs å holde for språksenteret.
- Driftsmidlene til språksenteret dekker ikke alle ekstrakostnadene ved å holde slike språkkurs.
- Studenter ønsker studiepoeng, men det er ikke nødvendig eller viktig for alle som ønsker språkopplæring.
- Det er stort behov for voksenopplæring i kvensk språk og kultur, men kvenskstudiet ved UiT er kanskje ikke det rette tilbudet for å nå bredt ut.
- Kvænangen språksenter er et tospråklig språksenter (kvensk og samisk) og er overrasket over hvor høyt nivå det er på det kvenske språkkurset sammenlignet med de samiske språkkursene som språksentret har tilbudt gjennom UiT.
- Det bør utredes om andre aktører enn UiT også kan være med på å utarbeide gode kurs i kvensk språk som språksentrene kan holde, og som i tillegg møter praktiske behov i det kvenske samfunnet.
- Det finnes et «marked» for kvensk språkkurs for voksne, særlig om kursene kan tilbys delvis digitalt/samlingsbasert.

3 Innspill og erfaringer fra referansegruppen

3.1 Referansegruppen

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) har arrangert to heldagsmøter med referansegruppen for gjennomgang av Målrettet plan for kvensk språk. I tillegg har det vært et digitalt møte om rapporten *Gjennomgang av kravene i Den europeiske pakt om regions- eller minoritetsspråk del III opp mot lulesamisk, sørsamisk og kvensk* og ett digitalt møte for gjennomgang av utkastet til denne rapporten.

3.2 Møte i referansegruppa 30. august 2022

Det første møtet i referansegruppen ble arrangert i Oslo 30. august 2022. Statssekretær Nancy Porsanger Anti innledet møtet og viste til at det har vært en positiv utvikling for kvensk språk gjennom planperioden, hun pekte spesielt på etableringen av kvenske språksentre. Ettersom det i dagens situasjon er vanskelig å få inn nye tiltak på statsbudsjettet oppfordret statssekretæren deltakerne til å være kreative og vurdere hvordan språket kan styrkes med de ressursene vi allerede har. Statssekretæren minnet om at det er *kvensk* språk som er tema for gjennomgangen av planen.

KDD hadde en kort gjennomgang av status for tiltakene i Målrettet plan. Oversikt over tiltakene går fram av kapittel 2 i denne rapporten.

Innspill fra referansegruppen:

I møtet ønsket departementet spesielt tilbakemeldinger fra gruppen på hva de mener er dagens situasjon for kvensk språk og hvilke utfordringer vi har, hvordan innsatsen bør legges opp videre og om det er behov for nye tiltak.

Opplæring i kvensk

Opplæring i kvensk var hovedtema i innspillene. Det ble vist til at det er mangel på både lærere og barnehagelærere, og mangel på læremidler. Det ble også pekt på at det er en utfordring at opplæringsloven begrenser retten til kvensk i opplæringen til Troms og Finnmark, og at kvenskopplæring bør være et tilbud i hele landet.

Det ble også tatt opp at det er en utfordring at opplæring i kvensk ofte blir slått sammen med finsk i skolen, slik at elever som ønsker kvensk får tilbud om opplæring i finsk.

Det ble pekt på at det er en utfordring å få innpass for kvensk språk i kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, og at det heller ikke er mulig å velge både samisk og kvensk opplæring.

Også behovet for å utarbeide læremidler på alle tre varietetene av kvensk ble tatt opp.

Det var et ønske om at det bør ses mer helhetlig på språkopplæringen for barn. Også behovet for medier som støtter opp om kvensk språk ble tatt opp. Som eksempler ble det nevnt at SVT har tilbud på meänkieli rettet mot barn og ungdom, og at det i Sverige også finnes det e-bøker på minoritetsspråk som ikke er tilgjengelig i Norge.

I tillegg ble det tatt opp at det bør gjøres mer attraktivt for elever å velge kvensk i videregående skole.

Kvenskutdanningen

Det ble tatt opp at kvenskutdanningen ved UiT Norges arktiske universitet er for rigid, og at dette kan være grunnen til at ikke flere studenter søker seg til utdanningen. Som eksempel ble det nevnt at man bare kan starte med kvensk første året på grunnskolelærerutdanningen, for å sikre rekruttering bør det være mulig å starte med kvensk også senere i utdanningsløpet.

Det ble også tatt opp at det tidligere opplegget med eldre kvensktalende brukt som mentorer i språkutdanningen burde videreføres, gjerne som et tilbud ved språksentrene.

Arbeidet ved språksentrene

Språksentrene har hatt voksenopplæring i kvensk i samarbeid med UiT Norges arktiske universitet, kurset gir 10 studiepoeng. Det ble tatt opp at det er et strukturelt problem at det er UiT som får språkmidlene når kurs ved språksentrene gir studiepoeng³, mens språksentrene sitter med ekstrakostnadene. Språksentrene har fasilitert kursene, stått for utlån av læremidler, servering og noen av sentrene har også betalt lønn til lærer. De mener de burde blitt kompensert for utgiftene.

Språksentrene ønsker innspill til hvordan de skal jobbe videre.

Det kom også opp et ønske om utredning av voksenopplæringstilbudet. Noen ønsker bare å lære kvensk som et hverdagsspråk eller til bruk i yrkessammenheng, og er ikke opptatt av studiepoeng. Det er behov for flere lavterskeltilbud og at voksenopplæringen deles inn i ulike nivåer for ulike målgrupper.

Kvensk institutt

Kvensk institutt møter utfordringer med å følge opp, være til stede og være i front i en situasjon hvor det skjer mye positivt på flere områder i det kvenske miljøene.

Det ble vist til at det er få kvenske lærere og barnehagelærere. Før språkreir i barnehager må det holdes kurs med både personell og lærere, og det kan være utfordrende å ha kurs over en lengre periode med voksne som er i full jobb. Det handler både om hvilken tid kursene skal legges til, kostnader ved at noen deltakere kanskje må kjøpes fri fra jobb, tilgjengelig undervisningspersonell og ekstra kostnader både for instituttet og for barnehagene.

Kvensk institutt tok opp at det er en økt etterspørsel etter tolking til og fra kvensk, og at det er få kvenskspråklige ressurser til oversettelser og lite pedagogisk kompetanse. Det er også en utfordring med kontroll av terminologi og kvalitetssikring.⁴

Andre saker

Noen opplever negative holdninger til kvensk. For eksempel når barnehager blir oppfordret til å markere kvenfolkets dag eller kvensk språkuke, har det blitt oppfattet som en politisk sak. Det ble pekt på at dette viser at det er viktig med holdningsarbeid.

³ UiT får resultatmidler basert på studiepoengproduksjon.

⁴ Kvensk institutt har i ettertid meldt at de vil sende flere ansatte på tolkeutdanning og har invitert til kvenske skrive- og oversettelseskurs (i samarbeid med ISOF – Språkteknologi for små språk).

Behovet for å tenke kvalitet når ny satsing skal lanseres ble også tatt opp. Videre at i søknader om støtte til språksenter, teaterprosjekter etc. bør det stilles krav til kvenskkompetanse, om det ikke finnes i prosjektet bør det redegjøres for om kompetanse skal kjøpes eksternt.

Udir ba om konkrete tilbakemeldinger på hva som skal prioriteres høyest når det ikke er nok kvenskspråklige ressurser.

Innsats videre og nye tiltak

Det kom innspill om at satsning på kvensk språk framover bør være i form av en egen plan med tiltak på flere sektorer, flere av tiltakene i dagens plan bør videreføres og eventuelt justeres, i tillegg til nye tiltak. Videre kom det opp ønske om at Gjennomgang av kravene i minoritetsspråkpakten del III for lulesamisk, sørsamisk og kvensk bør bli inkludert i arbeidet med gjennomgangen av Måltrettet plan, og at det blir vurdert om FNs konvensjon om sosiale og politiske rettigheter (SP) art. 27 har betydning for kvensk språk.

I referansegruppemøtene kom følgende forslag til nye tiltak (ikke i prioritert rekkefølge) opp:

- Etablere språkopplæring via en språk-app, tilsvarende Duolingo eller det nordsamiske språkopplæringsprogrammet Davvin/Sámás.
- Mer språksamarbeid på tvers av landegrensene, mellom meänkieli og kvensk.
- Kvensk bør kunne velges som fremmedspråk i skolen.
- Etablere kvenske medietilbud til barn, for eksempel ha kvensk i NRK Supernytt eller lage et kvensk juniorbilag i Ruijan Kaiku.
- Etablering av flere språksentre, i første omgang i Alta, Tana og Tromsø.

Innspill fra Kvensk Finsk Riksforbund (KFR)

KFR har et annet syn på kvensk språk enn de øvrige i referansegruppa. Forbundets representant opplyste at de støtter begge språkene, men mener finsk også må inn i en måltrettet plan framover. Forbundet viser til at kvensk språk er under utvikling og mangler mye terminologi, og når det skal utvikles nye kvenske ord bør finsk være mal og ikke norsk. De mener at uten finsk dør kvensk ut, og viser til at språksituasjonen for meänkieli og i russisk Karelen er lik situasjonen for kvensk, for å bevare kvensk er det derfor nødvendig å samarbeide med finske språkmiljøer.

KFR viser til at to av tre kvenske/norskfinske forbund ønsker finsk skriftspråk og mener at det bør opprettes en faggruppe med representanter fra hver av de kvenske/norskfinske organisasjonene som kan fremme omforente krav til det videre arbeidet for å styrke språket.

Forbundet hevder at 90 prosent av elever i grunnskolen velger finsk foran kvensk, og at antallet som velger språkene totalt sett går ned.⁵ KFR mener arbeidet som er gjort fra myndighetenes side har vært mangelfullt og at det er behov for at myndighetene ser på sin måte å jobbe på når det gjelder kvensk og finsk språk.

⁵ Udir har vist til at tallmaterialet må leses med forsiktighet, det kan også inkludere elever som ønsker kvenskopplæring men som får tilbud om finsk.

3.3 Møte i referansegruppa 2. november 2022

Det andre møtet i referansegruppen ble lagt til Tromsø, 2. november 2022. I møtet innledet Mikhail Voronov, universitetslektor i finsk og kvensk, om utdanningstilbudene ved UiT Norges arktiske universitet. Cathrine Theodorsen, instituttleder på Institutt for språk og kultur, presenterte UiTs arbeid for å rekruttere studenter til kvenskutdanningen.

Fra referansegruppa ble det tatt opp at studiene ved UiT oppfattes som lite fleksible, for eksempel ved at det ikke er mulig å starte med kvensk i andre studieår på lærerutdanningen. Det kom også opp noe kritikk fra referansegruppen på dialogen mellom UiT og kvenske miljøer.

UiT svarte at tilbakemeldinger fra det kvenske/norskfinske miljøet har ført til endringer, blant annet ved etablering av digitale studier, lengre studietid og samarbeid med språksentrene om språkkurs. De minnet ellers om at UiT må forholde seg til rammestyrte utdanninger og føringer fra sentrale myndighetene, og at det er vanskelig for universitetet å gjøre endringer raskt. UiT kjenner seg ikke igjen i at det er dårlig eller mangelfull dialog med de kvenske miljøene, og viser til at de har hatt flere møter med Kvensk institutt, organisasjonene og språksentrene.

Det ble videre spilt inn av en representant i referansegruppa et ønske om at kvensk skal være arbeidsspråk i møtene mellom Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) og referansegruppa, og det bør være tolkning fra kvensk til norsk og fra norsk til kvensk, for å sikre likeverdig deltakelse. Departementet viste til at det ikke har vært mulig å skaffe kvensk tolk.

Innspill fra gruppearbeid

Deltakerne i referansegruppa ble delt inn i tre grupper som kom med innspill til ulike spørsmål som departementet hadde satt opp. Etersom Kvensk Finsk Riksforbund og Kvensk Finsk Studentnettverk har et annet syn i språksaken enn de øvrige deltakerne, ble de satt i en egen gruppe.

Med de kvenskspråklige ressursene vi har i dag, hva er på kort sikt viktigst å prioritere for å styrke språket?

- Synliggjøring av de kvenske språkteknologiske verktøyene som er utviklet.
- Flere språktiltak for barn, unge og foreldre.
- Arrangere språkkurs på lavterskelnivå for foreldre.
- Å kunne lese og høre mer kvensk i media. For eksempel er det et tap at Yr ikke lenger er på kvensk.

Hva er utfordringer med kvenskopplæringen i skolen, og har dere forslag til tiltak som kan styrke kvenskopplæringen?

- Mange som jobber med kvensk er styrt av en indre motivasjonsfaktor, men det er behov for å styrke den ytre motivasjonsfaktoren: Flere lærere, læremidler, lønnet utdanning, økte midler til språksentre og etablering av mentorordninger.
- Øke kunnskapen om utdanningstilbudet i kvensk.
- Rekruttere elever før 1. klasse, blant annet gjennom kvenske språkreir i barnehagen.
- Kvensk, som er et truet minoritetsspråk, bør diskrimineres positivt. Det kan ikke ses i sammenheng med finskopplæringen. I dag er kvensk og finsk (minoritetsspråk og

majoritetsspråk) sett på som samme fag med samme rammer, med helt ulike utgangspunkt.

- KFR foreslår egne barnehager og skoler for kvenske/finske elever, språkreiser til Finland eller Bugøynes, trespråklig skole (norsk/engelsk/valgfritt språk) og stipend til elever som velger kvensk eller finsk på videregående skole for å motivere til å ta språkopplæring. KFR deler ut noen slike stipend.

Hva skal til for å rekruttere flere studenter til kvensk i høyere utdanning?

- Bedre synlighet av studietilbud og -muligheter gjennom medier etc.
- Stipend og lønn under utdanning.
- Flere og bedre læremidler.

Hva skal til for å styrke kvensk språk i lokalsamfunnene?

- Skape møteplasser for kvensk språk- og kulturaktiviteter, for eksempel flere kvenske språksentre.
- Skilting på kvensk, feiring og flagging på kvenfolkets dag.

Hva kan være tiltak for å øke synlighet av kvensk språk i det offentlige rom?

- Økt bruk av kvensk i media.
- Kvensk språk i radio/TV.
- Øke allmennkunnskapen om kvener i opplæringen.
- Kvensk merking av gjenstander, varer etc.

Hva bør være de kvenske språksentrenes viktigste rolle?

- Skape møteplasser for å snakke kvensk for flere aldersgrupper.
- Drive oppsøkende/utadrettet virksomhet.
- Tilby/arrangere nybegynnerkurs i kvensk.

Hva kan være tiltak for å motvirke negative holdninger til kvensk språk?

- Alt som blir gjort og gjøres for å synliggjøre og styrke kvensk språk bidrar til å motvirke negative holdninger. Det viktigste er at Norge forplikter seg til nivå III i Minoritetsspråkpakten for kvensk.

3.4 Digitalt møte i referansegruppa 19. desember 2022

Kommunal- og distriktsdepartementet inviterte til et kort digitalt møte om utkastet til rapport. I møtet tok referansegruppen opp at deres viktigste og overordnede innspill burde komme fram tidligere i rapporten⁶.

Referansegruppen poengterte at det bør komme fram at kulepunktene i kapittel 5 ikke er i prioritert rekkefølge. Det kom også inn et forslag om å ta inn rett til permisjon med lønn for å lære kvensk og at tiltakene for kvensk språk samlet sett skal evalueres.

⁶ Dette er tatt inn i punkt 1.6 i rapporten.

4 Kort om fylkeskommunens og kommunenes erfaringer

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) hadde et møte med Troms og Finnmark fylkeskommune 1. november 2022 om deres arbeid med kvensk språk.

Fylkeskommunen viste til at mye har skjedd som bidrar til å øke synlighet av kvensk språk i det offentlige rom. Flere kommuner er positive til å fremme kvensk, og flere har også begynt å skilte på kvensk. Også fylkeskommunen har gjort vedtak om offisielt trespråklig navn, norsk, samisk og kvensk. Fylkeskommunen viser også til at en ny generasjon kvener har kommet til, det har skapt mer kreativitet og vilje til å revitalisere språket. Det blir laget podkaster, ordbøker og det er dannet nye ord. Ikke minst har etableringen av et kvensk teater stor betydning for økt synlighet. Det er også kommet i gang et kvensk språkrevitaliseringsprosjekt i Lavangen kommune.

Fylkeskommunen fungerer som en støttespiller for lokale krefter som arbeider for kvensk språk. De markerer Kvenfolkets dag og kvensk språkdag med plakater, taler, kvenske artister og kvenske kunstnere. Fylkeskommunen arrangerer også et årlig kvenseminar som har åpnet for mer debatt om kvensk språk og kultur. De siste årene har seminaret hatt et mer faglig fokus.

I Troms er det egne strategier for kvensk i videregående skole og i dag er det kvensk undervisning ved Nord-Troms videregående skole. Utdragingen er at det er få elever og vanskelig å få til språkbad for eksempel, slik det blir gjort på samisk. Fylkeskommunen tilbyr også finskundervisning i videregående skole.

Innspill fra kommuner som har kvenskundervisning

KDD sendte ut en forespørsel til tre kommuner med spørsmål om de har kvensktilbud i barnehager, tilbud om kvensk i opplæringen og om kommunene har kunnskap om barn som tar kvensk i barnehagen fortsetter med kvensk når de starter på skolen. Departementet har også spurt om hvilke utfordringer kommunene møter i kvenskopplæringen. To kommuner besvarte forespørselen.

Tromsø kommune har ikke kvensktilbud i barnehagen. De har tilbud om kvenskopplæring på skolen, men opplyser at det er vanskelig å rekruttere elever til undervisningen. Det er også en utfordring å skape en sterk språkopplæringsmodell (å lære språket på flere måter og arenaer) på grunn av de økonomiske ressursene. Kommunen peker også på at det er et uklart skille mellom kvensk og finsk i praksis, og mener at slik det fungerer nå overtar finsk på bekostning av kvensk. Det har tidligere vært et problem at elever som har ønsket kvensk har fått finskundervisning. Det gjelder ikke lenger, men kommunen opplyser at det er et press fra finske elever som gjør det vanskelig å velge kvensk.

Vadsø kommune har tilbud om kvensk språkdusj til alle fireåringer i barnehagene i kommunen en gang per måned, i regi av Vadsø kvenske språksenter. De ansatte i barnehagene som har deltatt på samlingene har brukt kompetansen de har fått slik at tilbudet også blir gitt øvrige barnegrupper, enten i etterkant eller mellom samlingene. Det er ikke kvenskundervisning på skolen for tiden. Årsaken er at ingen elever har etterspurt kvenskundervisning siste år. Kommunen melder også at det er også en utfordring å rekruttere lærere med kompetanse. Muligheten til å ta kvenskundervisning blir informert om i informasjonshefte som elevene får ved skolestart, i tillegg til i Visma flyt skole.

Vadsø kommune opplyser at Vadsøbarnehagene og Kvensk språksenter Vadsø AS har en treårig intensjonsavtale om å styrke arbeidet med revitalisering av kvensk historie, språk og kultur i kommunen. I tillegg til aktivitetene i barnehagen deltar barna på andre relevante aktiviteter i regi av språksenteret.

5 Referansegruppens anbefalinger for å styrke kvensk språk framover

Referansegruppen har kommet med flere anbefalinger for videre satsning på kvensk språk, og har trukket fram følgende prioriteringer:

- Den videre satsningen på kvensk språk må ha innsats både for å lære, å bruke og å utvikle språket framover.
- Innsatsen for kvensk språk framover må samles i en egen plan som har tiltak innenfor flere sektorer.
- Planen må ha som formål at kvensk språk innen to år skal oppfylle tilstrekkelig antall bestemmelser i minoritetspakten til at Norge kan forplikte seg til nivå III også for kvensk.

I tillegg mener referansegruppa at følgende tiltak er viktige (ikke i prioritert rekkefølge):

- Styrke Kvensk institutt økonomisk slik at de kan ansette flere medarbeidere for å imøtekomme den økte etterspørselen etter tolking og oversetting til og fra kvensk, og øke den pedagogiske kompetansen. Instituttet trenger også ressurser til kontroll av terminologi og kvalitetssikring.
- Styrke de kvenske språksentrene som allerede er etablert og etablere flere nye språksentre.
- Gjøre tilbudet i utdanningene i kvensk ved UiT mer fleksible.
- Utvikle læremidler i kvensk språk tilpasset nye læreplaner, læremidlene må være på de tre kvenske varietetene.
- Endre opplæringsloven slik at retten til opplæring i kvensk blir individuell og gjelder i hele landet, ikke bare i Troms og Finnmark.
- Å velge kvensk som andrespråk bør bli en rett på videregående skole.
- Gi mulighet til å velge kvensk som fremmedspråk i grunn- og videregående skole.
- Utrede et bredt og variert/nivådelt voksenopplæringstilbud i kvensk språk.
- Ansatte må få permisjon med lønn for å lære kvensk.
- Det bør gis lønn under utdanning til lærere som ønsker tilleggsutdanning i kvensk.
- Det bør gis lønn til studenter som tar kvensk.
- Etablere språkopplæring via en språk-app, tilsvarende Duolingo eller det nordsamiske språkopplæringsprogrammet Davvin/Sámás.
- Etablere kvenske medietilbud til barn, for eksempel kvensk i NRK Supernytt eller som kvensk juniorbilag i Ruijan Kaiku.
- Legge til rette for mer språksamarbeid på tvers av landegrensene, mellom meänkieli og kvensk.
- Oversette mer litteratur, flere nyheter og andre tekster til kvensk.

- Lage en innsats for å motvirke negative holdninger til kvensk i Troms og Finnmark og øke kunnskapen om og statusen til kvensk språk i hele landet. Tydeliggjøre at kvensk er et nasjonalt minoritetsspråk i Norge, og ikke en finsk dialekt.
- Tiltakene for kvensk språk i Mållrettet plan må evalueres enkeltvis for å få systematisk oversikt over hva som er oppnådd.
- Ordningen om sletting av studielån bør omfatte alle kvenske studier, det er det eneste reelle tilbudet for lærere som søker kvensk utdanning.
- Skille mer mellom undervisningsfagene i kvensk og finsk.
- Styrke og øke kommunenes ressurser til å satse på kvensk språk og kultur i barnehager og skole.
- Studiepoeng for tolkeutdanning må synliggjøres bedre.

Innspill fra Kvensk Finsk Riksforbund

- Finsk må inn i planen som truet minoritetsspråk i Norge.
- Nivå III i minoritetsspråkpakten bør gjelde for finsk nå, og eventuelt også på kvensk etter hvert.
- Det må etableres egne barnehager for kvenske/norskfinske barn
- Finsk og eventuelt også kvensk må inn i daglige sendinger på NRK TV og radio.
- Det må etableres en ny kvensk/finsk avis og etableres et samarbeid med media i Finland og Sverige.

Innspillene til siste versjon av rapporten fra de kvenske organisasjonene og institusjonene er lagt ved rapporten.

Vedlegg 1 – Referansegruppens mandat

Mandat og tidsplan for gjennomgang av Målrettet plan 2017–2021 – videre innsats for kvensk språk

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har besluttet å gjennomgå *Målrettet plan 2017–2021 – videre innsats for kvensk språk*. Formålet er å se på hvordan planen samlet sett virker, hva slags tiltak som eventuelt mangler og hvilke tiltak som vil være viktige framover for å sikre kvensk språk. Det legges ikke opp til å evaluere enkelttiltak.

Gjennomgangen skal bygge videre på Kultur- og likestillingsdepartementets, Kunnskapsdepartementets og Kommunal- og distriktsdepartementets rapporteringer om status for egne tiltak per mars 2022. Tiltak som har mottatt tilskudd over KDDs tilskuddsordninger som Troms og Finnmark fylkeskommune og Kulturrådet forvalter, for eksempel språksentrene, skal også omfattes av gjennomgangen (jf. kap. 567 Nasjonale minoriteter, post 73 Kvensk språk og kultur og post 70 Nasjonale minoriteter).

Norges rapportering til Europarådet i 2021, blant annet om oppfyllelse av forpliktelsene for kvensk språk i minoritetsspråkpakten, kan også inngå i grunnlagsmaterialet for denne gjennomgangen.

Forslag til problemstillinger

- Mener kvenske språkmiljøer og kvenske/norskfinske organisasjoner at det er utfordringer for kvensk språk som ikke er beskrevet/omtalt i planen, og som det er viktig å ta med framover?
- Hvordan fungerer de nye språksentrene ifølge kvenske språkmiljøer og kvenske/norskfinske organisasjoner, for å fremme bevissthet om og bruk av kvensk språk lokalt?
- Hvilken betydning har økt synlighet av kvensk språk i det offentlige rom for språket, ifølge kvenske språkmiljøer og kvenske/norskfinske organisasjoner?
- Hvordan fungerer tiltak for kvensk språk i barnehagen?
 - o Vet man om barn som har kvensk i barnehagen velger kvensk språk når de begynner på skolen?
- Kommunene forvalter rettigheten til opplæring i kvensk eller finsk som andrespråk (etter opplæringsloven). Aktuelle spørsmål å stille 2-3 utvalgte kommuner i gjennomgangen er:
 - o I hvilken grad informerer kommunene om rettigheten til faget til elevene og foreldre?
 - o Hvordan legger kommunene/skolene til rette for undervisningen i kvensk eller finsk?
 - o Hvordan har informasjonstiltakene for å få skoleelever til å velge kvensk, eventuelt finsk, virket, ifølge kvenske/norskfinske organisasjoner og språkmiljøer?
- Hvordan fungerer stimuleringsordningene for rekruttering av studenter i kvensk til høyere utdanning?
 - o Er det oppslutning om studietilbudene i kvensk?
 - o Eventuelt, hva skal til for å øke oppslutningen?
- Tiltaket «utrede voksenopplæring i kvensk» har ikke blitt gjennomført slik det går fram av planen, men det har blitt etablert et samarbeid mellom UiT Norges arktiske universitet og de kvenske språksentrene i Kvæningen og Storfjord om grunnkurs i kvensk med 10 studiepoeng. På bakgrunn av erfaringene med dette, kan det vurderes om det fortsatt er relevant å utrede voksenopplæring i kvensk.
 - o Hvordan er interessen for og deltakelsen på grunnkurset i kvensk språk?

- På bakgrunn av erfaringene samlet sett, hvilke tiltak er særlig viktige for å sikre at arbeidet med kvensk språkrevitalisering har gode rammevilkår framover?

Kommunal- og distriktsdepartementet innhenter innspill og dokumentasjon til gjennomgangen, organiserer arbeidet og skriver rapporten.

Forslag til overordnet tidsplan for gjennomgangen

- Uke 35 Oppstartmøte med referansegruppa (dagsmøte 30. august i Oslo)
- Uke 35 Arbeidet med evalueringen starter
- Uke 43 Utkast til rapport sendes referansegruppa
- Uke 44 Møte med referansegruppa (dagsmøte i Oslo eller i Tromsø)
- Uke 47 Utkast til rapport sendes referansegruppa på e-post og referansegruppa gir eventuelle kommentarer til rapporten per e-post innen utgangen av uke 45.
- Uke 49 Rapporten ferdigstilles.

Vedlegg 2 – Kvensk eller finsk språk? (En oppsummering)

En kort oppsummering av hvordan avgjørelsen om at kvensk språk ble anerkjent som minoritetsspråk i Norge ble til.

- Myndighetene brukte tidligere betegnelsen kvensk/finsk på kvenene/norskfinnenes språk, blant annet fordi både betegnelse kvensk og finsk ble brukt av minoriteten selv.
- Europarådets ministerkomité vedtok i november 2001 en rekommandasjon som ba norske myndigheter klargjøre om kvensk er en finsk dialekt eller et eget språk.
- Kommunal- og regionaldepartementet og Kultur- og kirke departementet ga professor Kenneth Hyltenstam ved Universitetet i Stockholm i oppdrag å utrede dette. Utredningen skulle:
 - Diskutere spørsmålet om kvensk er et eget språk eller en dialekt.
 - Se på likhetstrekk og/eller ulikheter mellom kvensk og meänkieli/tornedalfinsk.
- Utredningen [Kvenskans status](#) ble overlevert de to departementene i oktober 2003.
- I utredningen gikk det fram at det ikke finnes noe entydig vitenskapelig begrunnelse for at kvensk må regnes som eget språk eller finsk dialekt, og det kan ikke på faglig-vitenskapelig grunnlag fastslås hva som er det riktige. Det understrekes at avgjørelsen vil være et politisk anliggende. Rapporten konkluderte ellers med at:
 - Kvensk kan betraktes som et eget språk og ikke en finsk dialekt.
 - Relasjonen til meänkieli er tettere enn til standardfinsk.
 - Kvensk har utviklet seg i en annen sosiokulturell kontekst enn meänkieli. Språkene kan dermed ikke slås sammen til et felles språk.
- Kulturdepartementet, som på den tiden hadde fagansvaret for minoritetsspråkpakten, sendte rapporten på høring, med høringsfrist 15. juni 2005.
- Det kom 41 høringsuttalelser. 22 av disse mente kvensk bør anerkjennes som eget språk, mens 8 høringsuttalelser gikk imot å erklære kvensk som eget språk.
 - Finskforbundet, Finsklærerne i Nordreisa og Troms fylkeskommune/Utdanningsetaten, finsklærere ved flere skoler i Vadsø kommune, Nettverk for finsk som andrespråk og enkelte lærere i Troms og i Kirkenes – gikk imot å erklære kvensk som eget språk. Synspunktene var at finsk heller burde styrkes og at kvensk ville fortrenge finskfagets stilling i skolen.
 - Norske kveners forbund og Ruija forlag støttet synspunktet om at kvensk bør være eget språk og viste til minoritetsspråkpakten. De ba om at kvensk får status som minoritetsspråk og beskyttelse under del III i minoritetsspråkpakten.
 - Norsk språkråd var positiv til å sikre kvensk språk og kultur, men mente at diskusjonen om de prinsipielle sidene bør ta sikte på å trekke opp retningslinjer for alle minoritetsspråk i Norge. De mente også at det avgjørende spørsmålet er om kvensk gis vern etter del II eller III.
 - Kventunet støttet at kvensk blir anerkjent som eget språk, men påpekte at de som mener at språket er finsk dialekt fortsatt skal ha rett til finskundervisning.
 - Kventunet, UiT og Språkrådet anså det som viktig å sørge for at kløften mellom finsk og kvensk ikke blir så stor at gjensidig forståelse ikke blir mulig. Utvikling og vitalisering av kvensk må bidra til å bedre kommunikasjonen mellom folkegrupper, og ikke skape nye barrierer. Synspunktet støttes av flere.

- Det kom krav fra blant annet Ruijan Kaiku og Statens navnekonulenttjeneste om at det bør etableres et språkråd ettersom kvensk språk ikke er standardisert. De viser videre til at det mangler finansiering av kvenske språkprosjekter.
- Høgskolen i Finnmark mente kvensk er et historisk minoritetsspråk og hører til de truede språk i verden, og at situasjonen er bekymringsfull. Høgskolen mente at undervisning i finsk er nødvendig for at «kultivering av kvensk» kan finne sted. Finsk skal heller ikke være fraværende i utdanningen av kvener.
- NTNU, Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, Porsanger kommune, Sárgat og UiO, Inst. for lingvistiske fag er enig i rapportens konklusjon om at kvensk bør betraktes som eget språk.
- Utdannings- og forskingsdepartementet (UFD) var det eneste departement som ga innspill. De viste til at selv om opplæringsloven gir kvenene rett til opplæring i finsk uten å nevne kvensk, så følges de vanlige pedagogiske prinsippene med å inkludere elevenes lokale språk/dialekter og kulturelle tilhørighet i opplæringen.
- På bakgrunn av høringsinnspillene konkluderte regjeringen i kongelig resolusjon av 22. juni 2005 at kvensk språk skal regnes som minoritetsspråk med vern på nivå II i minoritetsspråkpakten. I avgjørelsen ble det lagt vekt på rammekonvensjonens artikkel 15 som sier man skal legge avgjørende vekt på hva minoritetsgruppen selv mener om spørsmålet. Kulturminister Valgerd Svarstad Haugland var ansvarlig statsråd.
- Ved en feil på Europarådets hjemmesider har finsk språk fortsatt stått oppført som minoritetsspråk i Norge etter minoritetsspråkpakten.
 - Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) ba Europarådet om å korrigere nettsidene sine i 2017.
 - I desember 2019 fikk departementet henvendelser fra både Språkrådet og Nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NIM) om at oppføringene på Europarådets nettsider av minoritetsspråk i Norge, ikke var i tråd med språkene Norge har anerkjent som minoritetsspråk etter minoritetsspråkpakten.
 - Norske myndigheter, KMD og Utenriksdepartementet, ved delegasjonen i Strasbourg, var i etterkant i kontakt med Europarådet for å få rettet opp deres nettsider.
 - Departementet sendte et nytt brev til Europarådet 13. februar 2020 (vedlagt) om saken, og fikk brev fra Europarådets sekretariat 29. april 2020 om at korrigeringer var gjort.
 - Korrigeringene som ble gjort var at romanes ble lagt til, skolte-/østsamisk tatt ut og sør- og lulesamisk ble endret fra nivå II til nivå III. Europarådet satte finsk språk som en skråbetegnelse sammen med kvensk: kvensk/finsk.
 - I [Norges rapport på minoritetsspråkpakten, sendt Europarådet 14. september 2020](#), ble det gjort klart at det er kvensk språk som er omfattet av minoritetsspråkpakten, og at det omfatter ulike navn som er brukt på språket, som «gammelfinsk», «vår finsk», «finsk» etc. Moderne finsk, forstått som majoritetsspråket i Finland, anses ikke å være omfattet av minoritetsspråkpakten i Norge.

ROYAL NORWEGIAN MINISTRY OF
LOCAL GOVERNMENT AND MODERNISATION

Secretariat of the European Charter for
Regional or Minority Languages
F-67075 Strasbourg Cedex
FRANCE

Your ref

Our ref

Date

19/6036-2

13 February 2020

The European Charter for Regional or Minority Languages - Languages covered by the Charter

The Norwegian Ministry of Local Government and Modernisation would like to draw the attention of The Council of Europe to information on the Council of Europe's web page regarding the situation with respect to minority languages in Norway:

<https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/languages-covered>. We've been made aware, from interested parties in Norway, that the information on this page is not correct, and we kindly ask the secretariat of the Council to update the information.

The Norwegian authorities are currently preparing the eight periodical report on The European Charter for Regional or Minority Languages (hereafter the Charter). The preparation is done in consultation and interaction with the national minorities and civil society. The "by country"- and "by language"-lists published by the Council of Europe are used by the national minorities and civil society in this and other processes. It is therefore essential that the web page correctly reflects the state of affairs.

The "by country"-list

The relevant part of the current "by country list" (page 1-5) is excerpted here, including the incorrect information:

Norway	Kven	Part II (Article 7)
	Finnish	Part II (Article 7)
	Lule Sami	Part II (Article 7) and Part III (Articles 8-14)
	North Sami	Part II (Article 7) and Part III (Articles 8-14)
	Romanes	Part II (Article 7)

Postal address
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo
postmottak@kmd.dep.no

Office address
Akersg. 59
www.kmd.dep.no

Telephone
+47 22 24 90 90
Org. nr.
972 417 858

Department
Department of Sami
and Minority Affairs

Reference
Cecilie Haare
+47 22 24 70 95

	Eastern/Skolt Sami	Part II (Article 7) and Part III (Articles 8-14)
	South Sami	Part II (Article 7) and Part III (Articles 8-14)

The entries for Lule Sami and South Sami should be changed to "Part II" languages. Norway has not ratified Part III of the Charter with regards to these languages.

East/Skolt Sami is not covered by the Charter in Norway and should therefore be removed from the list. Although, some tentative revitalisation measures, in cooperation with Finnish authorities, have been mentioned in previous state reports, East/Skolt Sami is not in daily use on the Norwegian side of the border, and is not considered a minority language in Norway, under the definitions in the Charter.

Finnish, understood as one of the official languages in Finland, is not covered by the Charter in Norway and should be removed from the list.

Romani, the language used by the Tater/Romani People, is regarded as a (non-territorial) minority language in Norway and should be added to the list. Romani is covered by Part II of the Charter. Romani, as the language is called by the speakers, is distinct from Romanes, or Romani Chib, spoken by the Roma community.

Hence, the correct "by country list" should read:

Norway	Kven	Part II (Article 7)
	Lule Sami	Part II (Article 7)
	North Sami	Part II (Article 7) and Part III (Articles 8-14)
	Romanes	Part II (Article 7)
	Romani	Part II (Article 7)
	South Sami	Part II (Article 7)

The "by language"-list

Accordingly, the same status as in the "by country list" should be reflected in the "by language list" (page 6-10):

- Finnish – "Norway" should be removed from the entry on Finnish (page 7)
- Lule Sami – "and Part III (Articles 8-14)" should be removed on the entry on Lule Sami in Norway (page 8)
- South Sami – "and Part III (Articles 8-14)" should be removed on the entry on South Sami in Norway (page 9)
- Eastern/Skolt Sami – "Norway" should be removed completely on the entry on Eastern/Skolt Sami (page 9)

Minorities and languages – action page

Furthermore, the Ministry has been made aware of a new entry on the new action page on national minorities and minority languages on the Council of Europe's Human Rights Channel: <https://www.coe.int/en/web/human-rights-channel/national-minorities#/>

According to the list the protected languages in Norway are: Eastern/Skolt Sami, Kven/Finnish, Lule Sami, North Sami, Romani and South Sami.

The correct list on the webpage should read:
Kven, Lule Sami, North Sami, Romanes, Romani, and South Sami

The Ministry kindly asks the Council of Europe to amend the above-mentioned information on the web page in order to provide correct information to the public.

Conclusion

As for the legal reasoning underlying the information above, reference is made to our comments in the seventh monitoring cycle, our correspondence with the Committee of Experts on the matter, and to the process on the Recommendation from the Committee of Ministers concluding the monitoring cycle, adopted 4 July 2018.

We kindly request the secretariat of the Council of Europe to update the lists without delay, so that they can be used as a resource in the preparations for the eighth monitoring cycle.

If there are any questions in this matter, please contact Senior Adviser Cecilie Haare, phone: 0047 22 24 70 95, e-mail: cecilie.haare@kmd.dep.no.

Yours sincerely,

Marit Aaberg
Deputy Director General

Cecilie Haare
Senior Adviser

This document is signed electronically and has therefore no handwritten signature

Copy

Norges faste delegasjon til Europarådet i Strasbourg

Børselv 26.01.23

Kommunal- og distriktsdepartementet,
avdeling for urfolk og nasjonale minoriteter

Tilbakemelding på rapportutkast «Gjennomgang av Målrettet plan 2017 – 2021 – Videre innsats for kvensk språk.

Kvensk språkting og Kvensk institutt er fornøyd med utarbeidelsen av rapportutkastet, men vi ønsker å vektlegge disse punktene:

1. Opplæringsloven må endres slik at kvensk blir en rettighet i hele landet. Jmf rettigheter knyttet til FN konvensjonen for sivile og politiske rettigheter art 27.
2. Vi fastholder at planen er for det kvenske språket og ikke skal innbefatte det finske språket som hverken er et truet språk eller et nasjonalt minoritetsspråk i Norge.
3. At studenter må få lønn under studier av kvensk, lik den tidligere lønnsordningen som gjaldt for å studere finsk og samisk.
4. Voksenopplæring må vektlegges mer uten at vekttall skal være hovedfokus og krav.
5. Skille enda mer mellom undervisningsfagene kvensk og finsk enn det som gjøres i dag. Her viser vi til innspillet fra Tromsø kommune, og vet at dette er et problem som gjelder i flere kommune og deres skoler.
6. Styrke og øke kommunenes ressurser til å satse på kvensk språk og kultur i barnehager og skoler.
7. Studieopplegg for tolking må synliggjøres bedre.
8. Økt bruk av kvensk i media, særlig rettet mot barn og unge.

Med vennlig hilsen
Tervheissii

Egil Sundelin

Leder Kvensk språkting

Sign

Hilde Skanke

Daglig leder Kvensk institutt

Sign

KAINUN INSTITUTTI KVENSKE INSTITUTT

■ PL 160, N-9716 Pyssyjoki/Børselv ■ Tel. +47 78 46 10 10 Fax: +47 78 46 10 11 ■ post@kvenskinstitutt.no ■ www.kvenskinstitutt.no

Kommentarer til utkast 10.01.23: Gjennomgang av Målrettet plan 2017-2021 – Videre innsats for kvensk språk

Under følger punktvis kommentarer fra Norske kveners forbund – Ruijan kvääniliitto på utkastet.

Kommentar til tiltakene og rapportene under «Lage en motiverende video med informasjon om retten til opplæring i finsk som andrespråk med vekt på opplæring i kvensk.» og «Send ut målrettet informasjon til alle skoler i Troms og Finnmark.» på s. 7: Denne videoen har elever og foreldre som målgruppe, siden det er foreldrene som skal melde på barna sine. Et problem ved å gjøre det slik det vises til i rapporten, er at Udir ikke kan være sikre på at skolene har videreformidlet videoen til målgruppa.

Under rapport på tiltak «Sletting av studielån (...)» på s. 10: Nåværende formulering framstiller det som at ingen studenter har ønsket kvensk som del av grunnskolelærerutdanningen. Vi vet at det er studenter som har ønsket dette, så en riktigere formulering er «Per mars 2022 har ingen kandidater fått kvensk som en del av grunnskolelærerutdanningen eller fått slettet studielån i denne ordningen.»

Vi ønsker også å påpeke at ordningen om å få ta kvensk som en del av grunnskoleutdanningen nå ikke er mulig for studenter å ta. Dette bør komme fram i rapporten.

Angående tiltak om sletting studielån for øvrig foreslår vi å utvide denne ordningen slik at den også omfatter kvenskstudier for seg selv (årsstudium, bachelor og master). Vi har erfart at lærerstudenter har ønsket å ha kvensk i sitt studie, men fordi de var midt i utdanningen når tilbudet ble lansert, var det ikke mulig å velge dette. Tre år er for kort til å vite om et slikt tilbud vil fungere. På grunn av tilbudets korte levetid vil det medføre at lærere (og andre yrkesutøvere) må ta et tilleggsutdannelse for å oppnå kvensk kompetanse. Dette burde det være et intensiv for å gjøre.

Under tiltak for kompetanseutvikling for lærere (s. 8) står det rapportert om det er innført en ordning for kompetanseutvikling. Vi etterspør mer konkret informasjon om hvilket tiltak det er snakk om. Om det pekes til muligheten for å velge kvensk i lærerutdanningen på UiT i Alta kan vi informere om at dette tilbudet er lagt ned per dags dato. Kompetanseheving for lærere, både innen språk og kultur, må ha høy prioritet for å sikre kvensk kompetanse og videre kompetanseøkning i framtiden.

Til avsnittet «Det kom også opp et ønske om utredning av voksenopplæringstilbudet. Noen ønsker bare å lære kvensk som et hverdagsspråk og er ikke opptatt av studiepoeng. Det er behov for flere lavterskeltilbud og at voksenopplæringen deles inn i ulike nivåer for ulike målgrupper.» på s. 15: Ikke bare hverdagsspråk, men også i yrkessammenheng.

Under innspill fra Kvensk Finsk Riksforbund på s. 16: «KFR viser til at to av tre kvenske/norskfinske forbund ønsker finsk skriftspråk og mener at det bør opprettes en faggruppe med representanter fra hver av de kvenske/norskfinske organisasjonene som kan fremme omforente krav til det videre arbeidet for å styrke språket.» Her bør det legges inn en merknad om at disse to forbundene har få medlemmer sammenlignet med Nkf-Rk, og at den organisasjonen som arbeider for kvensk språk dermed er den organisasjonen som representerer størst del av det kvenske folket.

Under tiltak for å motvirke negative holdninger til kvensk språk på s. 17: En av gruppene trakk fram at det viktigste målet for målrettet plan per nå er å få kvensk til nivå 3.

Under 5. Referansegruppens anbefalinger (...) på s. 21: Ved punktet om holdninger til kvensk, er det kun Troms og Finnmark som er nevnt: «Få en innsats for å motvirke negative holdninger til kvensk i Troms og Finnmark.» Holdningene til det kvenske språket bør selvfølgelig bedres over hele landet. Vi foreslår derfor å føye til følgende punkt: «Øke kunnskapen om og statusen til kvensk språk over hele landet. Et viktig ledd i dette arbeidet er å tydeliggjøre at kvensk er et nasjonalt minoritetsspråk i Norge, og ikke en finsk dialekt». Erfaringene fra undervisningen i Tromsø kommune (s. 19) understreker dette behovet.

Ystävällisin tervehisin – vennlig hilsen

Norske kveners forbund – Ruijan Kvääniliitto

Kai Petter Johansen
Johtaaja – leder
Tlf. 976 94 243
kaipetter@kvener.no

Unni Elisabeth Huru
Varajohtaaja – nestleder
Tlf. 940 38 410
unni@kvener.no

Vilde Christoffersen Walsø
Pääsekretääri – generalsekretær
Tlf. 900 85 821
vilde@kvener.no

KDDs mail 11,01,23: Innsats for kvensk språk

Oslo 25.01.2023

Merknad fra Kven finsk Riksförbund. (KFR)

Saken gjelder gjennomgang av målrettet plan for kvensk språk 2017 – 2021 og videre innsats for kvensk språk

Svar frist 27.01.2023

Dokumentet er en oppsummering etter kontakt med øvrig ansvarlige , Kunnskapsdepartementet (KD), Kultur og likestillings departementet (KUD), Utdanningsdirektoratet (Udir) og Språkrådet, samt to møte 30.08.22 og 02.11.22, med en referanse gruppe fra; NKF, Kvensk institutt, Kvensk språktung, Porsanger kommune, KFR, KRFs student nettverk, Udir, Språkrådet samt flere fra KDD/AUN -M. Vårt innspill etter møtet 02.11.22 er datert 14.11.2022 .

Det er dessuten gjennomført to videomøter , siste 19.12.22 . Også representanter for UiT og samene ved Snåsa deltok på møtet i Tromsø. (02.11.22). Vårt innspill etter videomøtet 19.11.22 er datert 06.01.2023

KFR vise til våre innspill etter møtet i Tromsø 02.11.2022 og etter video konferanse 19.12.2022 Begge er fremmet KDD og øvrige involverte departementer tidligere. Innholdet er høyst aktuelt i fortsettelsen. Da barne og familiedepartementet (BFD) også bør ha omsorg for kvensk – norsk finske barns rettigheter i hht. FNs barnekonvensjon sendes denne marknad også til BFD.

Vi har her, etter Tromsø møtet, bredt redegjort for språk situasjonen i kvensk – norskfinsk minoritet og kritisert KDD arbeids opplegg. Hele KDDs dokumentet er en nedtoning av finsk språk i den kvensk – norsk finske nasjonale minoritet i Norge. Dokumentet gjør ingen forsøk på å problematisere situasjonen, noe som burde vært en selvfølge når to av tre forbund i minoriteten og majoriteten av elever/foreldre krever finsk som kvener – norsk finners skriftspråk. Det kan heller ikke nektes for at finsk historisk er det eldste minoritets språk i Norge. Det er godt dokumentert. Språkvitenskapelig er det også helt meningsløst at KDD , og statssekretæren fra den samiske minoritet, hever ar det er kvensk språk som har prioritet, og ikke innser at det er folk som har språk rettigheter ikke språk i seg selv. Det er også faglig administrativt meningsløst at Departementer med norsk (og samisk) språk kyndige, uten en eneste finsk -kvensk med arbeide skal lage en norsk plan for kvenenes språk utvikling.- faglig administrativt og språk vitenskapelig fullstendig meningsløst om ikke målet er å fjerne kvensk – finsk fra Norge. Også departementets utredning og konklusjon om at kvensk ikke kan få nivå III vitner om man ikke har gjort noe for å få fortgang i revitaliseringen. Dette står i sterk kontrast til at man samtidig har sørget for at de to små samiske språk (Lule og Sør samisk) nå har fått status på nivå III.

Gjennom dette arbeid med kvensk språk plan er vi også blitt kjent med at departementet i brev av 13,02 .2020 har bedt finsk strøket som minoritetsspråk i Norge, fra det; «European Charter for Regional or Minority Languages». Man ser her helt bort fra at Europa er full av eksempler på at et lands nasjonale språk kan være minoritets språk i naboland. Her fremgår også at ; «preparation» , til dette brev; «is done in consultation and interaction with the national minorities and civil society» . Vi fra KFR har vært holdt uten for disse «konsultasjoner» så påstanden er falsk. Saken er også at språk situasjonen for kvensk- finske er dårligere enn i Russland hvor finsk er helt dominerende i Karelen fram for de to karelske språk og vespisk, Mens finsk alene rår grunnen som minoritetsspråk i Ingermanland. Dessuten har de flere aviser, TV og radiosendinger. Selv i Stalin tiden etter vinterkrigen Sovjet – Finland i 1939 - 40 var finsk godkjent som minoritetsspråk i Russland.

Vi vil holde fast ved at hele utredningen bør legges til side og det bør etableres en egen språk utviklings komite med representanter fra de tre forbund i minoriteten. Det må deretter være opp til denne komite og innhente evt. råd/syn fra Språkrådet og Utdannings direktoratet som hittil klart synes å mangle bredde insikt i kvensk - finsk språksituasjon. Det er også meningsløst å vise til opplæringsloven §2-7 om at at finsk fortsatt er tillatt, når man uhjemlet har strøket finsk som

Commented [1]:

minoritetsspråk i Norge og slik forhindret at språket selvfølgelig burde ha nivå III . Det at KDD i dette utkast har sløffet henvisning til Finsk som flertalls språk bidrar her bare til ytterligere å skyve finsk ut av diskusjonen.

Vi mener KDDs «Målrettede plan» bryter med FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 og ikke minst artikkel 26 i konvensjonen. KDD driver uhjemlet en splitt og hersk politikk som bryter med minoritesrettighetene..

Hilsen Ivar Dervo , saksutreder for KFR . Røahagan 40, 0754 Oslo, mail; i - [dervo@online](mailto:dervo@online.no) .no, tlf 91655108 Saken har vært forelagt KFR leder

Respons til utkast av: Gjennomgang av Målrettet plan 2017-2021 – Videre innsats for kvensk språk

På side 9: Under rapport for tiltak sletting av studielån.

Det bør fremkomme i rapporten at det i praksis ikke har vært et tilbud om kvensk som en del av lærerutdanningen siden tiltaket ble iverksatt. Det er blir derfor feil å si at ingen kandidater har valgt dette per mars 2022. Eventuelt bør det omformuleres til at ingen studenter har fått kvensk som en del av sin lærerutdanning.

Det bør vurderes om ordningen for sletting av studielån bør også omfatte de øvrige kvenske studiene (årsstudium, bachelor og master) da dette i dag er det eneste reelle tilbudet for lærere som ønsker kvensk utdanning. Vi foreslår også at det bør settes inn tiltak som lønn under utdanning til lærere som ønsker tilleggsutdanning i kvensk.

På side 10: Under rapport for tiltak for høyere utdanning.

Per dags dato er ikke kvensk på listen over fag som tilbys ved lærerutdanningen til UiT. Dette bør fremkomme i rapporten.

Det bør også vurderes å legge til at studieprogrammet i bachelor og master har vært under revidering. Det har ikke vært opptak av studenter de to siste årene.

Ystävällisin tervehisin – Vennlig hilsen

Kaisa Nicolaysen Sundelin

Nestleder

Tlf.: 96507867

Mooliplaanin 2017–2021
läpittökäyminen
– paranusta kvääninkielen tilhaan

1	Johatus.....	40
1.1	Plaanasta.....	41
1.2	Lyhykäisesti kväänin kielestä.....	42
1.3	Lyhykäisesti kielen revitaliseeraamisesta.....	42
1.4	Euroopan regiooni- ja minoriteettikielisopimuksen osan III vaatimukset.....	43
1.5	Mooliplaanin läpikäyminen.....	43
1.6	Referanssijoukon meininkit.....	44
2	Mooliplaanin toimintatila 44	
2.1	Kulttuuridepartementti.....	44
2.2	Tietodepartementti.....	45
2.3	Kommunaali- ja läänidepartementti.....	50
3	Referanssijoukon ulostuloja ja kokemuksia 53	
3.1	Referanssijoukko.....	53
3.2	Referanssijoukon kokous 30. tammikuuta 2022.....	54
3.3	Referanssijoukon kokous 2. tammikuuta 2022.....	56
3.4	Referanssijoukon digitaalinen kokous 19. tammikuuta 2022.....	58
4	Lyhykäisesti fylkkakommunin ja kommunin kokemuksista.....	59
5	Referanssijoukon meininkiä kväänin kielen lujentamiseksi tästä eteenpäin.....	60

1 Johatus

Kommunaali- ja läänidepartementti (KDD) on vuen 2022 aikana käynyt läpi suunnitelman *Mooliplaanin 2017–2021 – parannusta kväänin kielen tilaan*. Vaikka suunnitelma virallisesti loppui vuen 2021 lopussa, suunnitelman toimet on jatkunut ja jatkuva jälkiin suunnitelma-aikana. Läpikäymisen meininkinä on ette saisi ylittämisen siihen mitä kaiken kaikkiaan suunnitelma-aikana 2017–2022 on toteutettu, mitä suunnitelman toimia on menossa, ja ette näkisimmät minkälaisia aktiviteetteja ja uusia ulostuloja on siihen mihin tästä eteenpäin on tärkeinen panna voimaa. Kuitenkaan tässä ei ole myötä erittämisen toimintatila arvelua.

Tämä läpikäyminen rajottuu pitkälti siihen mitä Mooliplaanassa on myötä. Se on viimeisten kuuden–seitsemän vuen aikana kväänin kielen ja kulttuurin suhteen tapahtunut paljon muutamiin toimintatila lisäksi mitä suunnitelmassa on mainittu. Esimerkiksi Kieliraati on alkanut jakaa vuotista Kväänin kielipalkintoa ihmisille, organisaatiot ja muut joukot minkä on hommat erillisen paljon kväänin kielen suojelun, sen edistämisen ja eteenpäin kehittämisen eteen. Kväänin kielen statuksen kansallisena minoriteettikielenä on kansa uudessa kielilainissa virallistettu, se on tullut julkisessa tilassa näkyvämmäksi ja

vuona 2022 oon perustettu Kvääniteatterin mikä oon essiintynny useassa paikassa ympärit Norjan.

KDD oon eesvastauksessa plaanin läpittekäymisestä. Sen apuna tässä työssä oon ollu Tietodepartementti (TD, ruijaksi KD), Kulttuuri- ja tasa-arvodepartementti (KTD, ruijaksi KUD) ja Opetusdirektoraatti (Odir, ruijaksi Udir).

Referansijoukossa oon ollu myötä Ruijan Kvääniliiton, Kvääninuoritten, Kveeni Suomi Liiton, Kveeni Suomi Opiskelijaverkoston, Kainun Institutin, Kväänin kielitingan ja UiT Norjan arktisen universiteetin representanttia. Läpittekäymisen raami (mandaatti) löytyy myötäpreivistä 1.

Kveeni Suomi Liitto (KSL) pittää tähelisenä ette suomen kirjakieltä eistethään Norjassa, ja meinathan ette se oon suomen kieli mikä oon kväänitten ja norjansuomalaisen minoriteetin oma kieli.

Ko departementti pyysi organisasuunia myötä referansijoukkhoon, se painotti ette Mooliplaanan teemana oon *kväänin kieli*. Se käypi selvästi ilmi kansa työn mandaatista, ja staatinsekretäärit otethiin asian ylös referansijoukon ensimmäisessä kokkoksessa. KSL oon kuitenkin käyttäny kokkouksia sen eistämisheen ette minoriteettikielisopimuksen jälkhiin suomen kielen pitäis tunnustaat minoriteettikieleksi. Liitto oon kansa kirjottannu departementillet usseita selvityksiä mikkä se halluis ette otettais myötä tähän raportthiin. Tässä raportissa refereerathaanki muutampia liiton pääpunktia.

1.1 Plaanasta

Mooliplaana oli omassa lajissa ensimmäinen, ja sen lanseerathiin vuen 2018 januaarikuussa. Plaanassa oon myötä usseitten aloitten aktiviteettia ja toimia niin ko lastentarasta, koulua ja korkeakoulaamista varten, määrärahaa kväänin kieltä ja kulttuuria varten ja kväänin kielen pithoon julkisessa tilassa. Se oon plaana-aikana itäny kansa muita toimia kväänin kieltä varten, ja staatinbudsetin kväänin kielen ja kulttuurin määrärahaposti oon sen aikana kasunu nuin 6 miljoonalla kruunula. Vuona 2023 posti oon 10,923 miljoonaa kruunua.

Departementti oornas vuona 2016 kokkouksen mieninkinnä ette saatais framilet kväänin kielitoimiehotuksia, ja siinä useat osanottajat esitethiin toivomuksen omasta toimiplaanasta kväänin kieltä varten. Konferensissa oli myötä eri organisasuunitten, kvääni-instituunitten ja esivalloiten representanttia. Vielä Euroopparaa'in eksperttikomiteeki sanoi ette pitäis laittaaat kväänin kielelet plaanan ko se tarkasteli Norjan 6. raporttia minoriteettisopimuksen toteutumisen ympärit.

Työ kväänin kielen oman plaanan kansa alkoi 2017, ja siihen kuttuthiin kväänitten ja norjansuomalaisten organisasuunitten representanttia, ja kansa yhen representantin Kainun Institutista ja yhen representantin Kväänin kielitingasta. Departementti saiki prosessin aikana referansijoukolta hyviä ehotuksia pote tekstiksi ja toimiksi, mutta pani merkkhiin ette kväänitten ja norjansuomalaisten organisasuunitten representantit ei olheet tytyväiset siihen taphaan millä het päästhiin vaikuttamhaan siihen työhön mistä tulemanna oli *Mooliplaana 2017–2021 – paranusta kväänin kielen tilhaan*.

Kväänin kielen moolit, niin ko net esitethään Mooliplaanassa, oon kunnianankarat. Moolit oon olheet ohjetnuorana ko plaani-aikana oon työteltty kväänin kielen etheen. Net oon nämät:

- Kväänin kieli pittää olla elävä kieli.

- Pote lapsila, nuorila ja raavhaila pittää olla maholisuus oppiat kväänin kieltä.
- Kväänin kieli ja kulttuuri pitävä olla opphaat Norjan ytheiskunnalet ja net pitävä näkyät julkisessa tilassa.
- Esivallat häätyvä tunteat kväänin kieltä ja kulttuuria, ja niilä pittää olla tietoa näistä.

1.2 Lyhykäisesti kväänin kielestä

Kvääni oon suomalais-ugrilainen kieli, ja se oon likheistä sukua meänkielen kansa mikä oon kansalinen minoriteetikieli Ruottissa. Kväänin kieli oon läpitte sen historian ollu ruijan ja saamen kielen vaikutuksen alla, ja se oon tehny ette kväänin kieli tääpänä oon oma erittäinen kielensä.

Kväänissä oon usseita murtheita mikkä saattaa jakkaat neljhään joukkhoon:

1. Varenkin alan murtheet (Vesisaaressa, Etelä-Varenkissa)
2. Niin käsketyt ”jokivarsitten murtheet” (Omasvuonossa, Alattiossa ja Tenossa)
3. Porsangin ja Raisin murtheet
4. Kaivuonon ja Naavuonon murtheet.

Vaikka erot murtheitten välissä ei ole eriliikasen isot, muutamat niistä oon kuitenkin kohta markantit ja tärkeät identiteettimarköörit, ja sillä oon päätetty kolmesta vähän erilaisesta standardista joista pruukaama käyttää nimiä *jokivarsitten varieteetti*, *Varenkin varieteetti* ja *Porsankin varietettii*.⁷

Tääpänä kväänin kielen tila oon oikeen kriitilinen. Mooliplaanon luvuissa 1 ja 2 muistelhaan tarkemin kielestä ja sen nykytilasta.

Norja ratifiseeras Euroopparaa’in sopimuksen regiooni- ja minoriteetikielistä (minoriteetikielisopimuksen) vuona 1993, ja sopimus astui voimhaan vuona 1998. Vuona 1999 Norja ratifiseeras kansa Euroopparaa’in raamisopimuksen kansalisten minoriteetitten suojelemiseksi, ja se sopimus antaa kansa muutampia kielioikeuksia.

Mooliplaana selvittää lyhykäisesti sitä prosessia minkä läpitte kväänin kuninkhaalisella resoluusunilla juunikuussa 2005 tunnustethiin omaksi kieleksi, ja se sai minoriteetikielen statuksen Norjassa (vertaa Mooliplaana s. 8). Myötäpreivistä 2 löytyy tarkempi selvitys tästä prosessista.

Uu’essa kielilä’issa mikä astui voimhaan 1. janaarikuuta 2022, seisoo ette kielelisinä ja kulttuurisina ilmitulemina kvääni, romani ja romaneesi oon liikka arvokkhaat ko ruija. Katto paremin raportin kohasta 2.1.

1.3 Lyhykäisesti kielen revitaliseeraamisesta

Samhaan aikhaan ko kväänin tila tääpänä oon kriitilinen, oon suhtaantuminen kielheen muuttumassa. Kieltä olhaan revitaliseeraamassa kvääni- ja norjansuomalaisissa miljöissä, ja se oon pote positiivinen ja tähelinen kieltä etheenkäsin lujenettaissa.

Kielen revitaliseeraaminen tarkoittaa ette uhan alla olevan kielen herätethään henkhiin, ette sitä suojathan ja sillet saahaan lissää käyttäjiä sen läpitte ette otethaan pithoon uusia

⁷ Kväänin murtheista katto *Kvensk grammatikk* (Eira Söderholm, Cappelen Damm Akademisk 2017) s. 31–36.

kielenoppimisen konstia ja löyethään uusia käyttöaloja. Tavaliset semmoset alat oon peret, lastentarhaat, koulut, koulausinstitusuunit, meedia ja esivallat.

1.4 Euroopan regiooni- ja minoriteettikielisopimuksen osan III vaatimukset

Syksylä 2022 KDD kerkes yhdessä muitten aktuellisten departementtitten kansa käymästä läpitte Euroopan regiooni- ja minoriteettikielisopimuksen osan III suhteessa luulajansaamhiin, eteläsaamhiin ja kväänhiin. Työstä käypi ilmi ette kansaliset reekelit, totteutus ja toimet ei tääpänä kväänin kielen kohala täytä minoriteettikielisopimuksen osan III määräyksiä. KDD alletpriimustaa ette osan 3 hyväksyminen ei ole ehto kväänin kielen tilan parantamisen jatkamiselle.

KDD esitti raportin referansijoukolet digitaalikkouksessa 12. oktooperikuuta 2022. Referansijoukola oon ollu maholisuus kommenteerata raporttia. Asian eistymistä seurathan erittäin.

Minoriteettikielisopimuksesta

Sopimuksessa oon kolme ossaa. Osassa I oon definisuunia, ylheisiä määräyksiä osapuolten velvolisuuksitten ympärit, praktilisia määräyksiä, siinä muistelhaan osapuolitten suhteesta olemassa olevhiin suojeluorninkhiin ja velvolisuukshiin, ja lisäksi määräys minkä jälkhiin osapuolia häytyy informeerata sopimuksen sisälyksestä.

Määräysten osa II määrää ylheiset moolit ja prinsipit mikkä oon voimassa kaikitten maan regiooni- ja minoriteettikielitten kohala. Norjassa näitä oon kvääni, romani, romaneesi, pohjassaami, luulajansaami ja eteläsaami.

Osan III määräykset oon laajemmat ja siinä oon detaljeeratimmat reekelit koulausta, oikheushommaa, julkista hallintoa, meediata ja kulttuurua varten. Staatti häytyy osasta III valita omaksi velvolisuusalaksi vähhiimitten 35 paragraafia eli alaparagraafia siihen laihiin ette net jakkaantuva eelä listatuilet toimialoilet. Ko Norja vuona 1993 ratifiseeras minoriteettikielisopimuksen, se sopimuksen osan kolme panthiin voimhaan tyhä pohjassaamin kohala. Vuesta 2021 se oon voimassa kansa eteläsaamin ja luulajansaamin kohala.

1.5 Mooliplaanin läpitteikäyminen

Departementilla oon ollu referansijoukon kansa kaksi kokopäivästä kokkousta missä oon käyty läpitte Mooliplaanaa, toinen 30. aukustikuuta ja toinen 2. novemperikuuta vuona 2022. Lisäksi oon ollu yksi kokkous Teamsissa 19. tesemperikuuta 2022 meininkinnä saaha vastahuomhautuksia raportin ympärit. Vielä oon ollu jotaki kontaktia e-postin kautta.

12. oktooperikuuta 2022 KDD kävi digitaalikkouksen kautta referansijoukon kansa läpitte minoriteettikielisopimuksen vaatimukset.

Lisäksi KDD:la oon ollu lyhykäinen kokkous professori Pia Lanen kansa ja Tromssan ja Finmarkun fylkinkommuunin kansa. Departementti oon kansa noutanu tietoa kahesta Tromssan ja Finmarkun kommuunista sen ympärit kunka sielä lastentarhaassa ja peruskoulussa työtelhään kväänin opettamisen kansa.

1.6 Referansijoukon meininkit

Referansijoukko on tullu ulos usseitten meininkitten kansa siitä ette kunka kväänin kieltä pitäis lujentaat, ja prioriteerannu seuraavia asioita:

- Etheenkäsin häytyy lujentaat pote kväänin kielen oppimista, käyttämistä ja kehittämistä.
- Kväänin kielen lujentamistoimet häytyy ko'ota yhtheen plaanhaan missä on myötä toimia useammalta sektorilta.
- Plaanan moolina häytyy olla ette kahen vuen päästä kväänin kieli täyttää niin ison osan minoriteettisopimuksen määräyksistä ette Norja saattaa velvottaa ittensä tasalet III kansa kväänin kielen kohala.

Referansijoukon muut meininkit löytyvä luvusta 5.

2 Mooliplaanin toimitten tila

2.1 Kulttuuridepartementti

Toimi:

Kulttuuridepartementti antaa toimimäärärahaa Kainun Institutilet, mutta on antanu määrärahoitten hallinan etheenkäsin Kieliraa'ilet. Kulttuuridepartementti käyttää hallintavaltaa nette se 1) alkaa tarkemin rakenetun dialoogin Kväänin Institutin kansa ja 2) viralistaa kielifaakilisen yhtheistyön Kväänin Institutin ja Kieliraa'in välissä.

Raportti:

Kieliraati ja Kainun Institututti on alkanheet struktureeratun dialoogin ja ja fastat kohtaamiset vuositten 2017 ja 2021 välissä. Vuona 2018 net alletkirjotethiin sopimuksen missä on reekelit fastaa yhtheistyötä varten. Kielifaakilinen kontakti syntyy osapuolten vuotisten yhtheistyökokkouskautta, läpitte vuen jatkuvan faakilisen kontaktin kautta, konkreettisten toimitten kautta ja sillä ette Kieliraati on tarkkailijana myötä Kväänin Kielitingan kokkousissa. Lisäksi Kieliraati ja Kainun institutti on toimiaikana yhdessä pitäny usseita kielikafoita, kirjottannu kronikkia kväänin kielestä, net on yhteistyössä panheet kvensk.no -nettipaikkaa aijantasalet, laittanheet digitaalista lastentarasmaterialia ja kääntänheet staatilet nimiä ja terminologiita. Kainun Institututti on kansa ollu myötä laittamassa Kieliraa'ilet reekeliä kväänin paikannimitten oikheenkirjotusta varten. On suunniteltu kansa tivhiimpää yhtheistyötä normeerausprosedyyrhiin ja siihen kunka kielila'in osia kääneethään kvääniksi.

Toimi:

Kieliraati ja Paikannimipalvelus hommaava määrärahaa sitä varten ette kväänimiljöö tulis paremin opphaaksi paikannimitten kokkoamishomman kansa, ja net laittava yhdessä strategiin sitä varten kunka kväänin nimet saahaan paremin pithoon paikannimila'in jälkhiin.

Raportti:

Kieliraati on plaana-aikana julistannu määrärahoja kväänin paikannimitten kokoamista

varten. Vuosina 2018, 2019 ja 2020 oon Norjalais-Suomalainen Liitto, Varenkin Kvääniseura, Yykeän Kveeni-Suomi Seura ja Vesisaaren kväänin kielisentteri saanheet tähän yhtheensä 412 000 kruunua.

Varenkin Kvääniseura oon keriny omasta prosektista, ja seura oon ottanu korjhuun 33 uutta nimeä mitä ei ollu ylhäälä varhemin. Lisäksi se oon havanu ette 60 nimestä oon jääny ilman nostamatta nimiasiaa paikannimila'in jälkhiin . Tämän tilan seura ja kväänin paikannimipalvelus aikova parantaat. Net oon kansa havanheet ette paikan viralisissa kartoissa ruijankieliset, saaminkieliset ja kvääninkieliset nimet ei jakkaanu tasasesti, ja aikova parantaat tämän tilan. Yksikhään prosektista mikkä saathiin rahhaa vuona 2020, ei ole vielä jättäny raporttia. Vuona 2022 määräraahhaa sai kaksi kväänin paikannimiprosektia.

Kieliraati arvelee ette prosekti oon ollu auttamassa ette kväänin paikannimet tunnethaan, ette prosekti oon tuonu niistä ja paikan paikannimityöstä lisätietoa, ja ette työstä seuraa ette enemmän kvääninkielisiä paikannimiä pääsee näkyvhiin.

Muita uusia toimia 2017–2021:

Kielilaki ja kielityöntekijä Kainun Institutthiin

Staatin vuen 2019 budsetissa Kainun Institutin määräraha kasus 800 000 kruunula. Meininkinnä oli ette lisäraha menis kielityöntekijän palkkaamisheen.

Lisäksi Kulttuuridepartementti laittoi täkkäävän kielila'in mikä astui voimhaan 1. januaarikuuta 2022. La'issa kvääni sai viralisen kansalisen minoriteetikielen statuksen yhdessä romaanin ja romaneesin kansa. Minoriteetikielten suhteen la'in moolina oon varmistaat ette kielet mistä staatti oon eesvastauksessa, saava niilet kuuluvan suojan ja statuksen. Meininkiparagraafin pukstaavista c käy selväksi ette viraliset orgaanit oon eesvastauksessa kväänin kielen suojelemisesta ja eistämisestä.

Nämät kaksi toimea ei olheet myötä Mooliplaanassa. Se oon kuitenkin tähelinen mainita toimet sillä ette siitä näkkee ette plaanan toteuttamisen aikana oon tehty muutaki kväänin kielen lujentamiseksi ko mitä Mooliplaanin jälkhiin oli määrä tehdä.

2.2 Tietodepartementti

Toimi:

Lujentaat kväänin kieltä lastentarhaassa. Tietodepartementti kattoo sen perhään ette kvääni- ja norjansuomalaiset lapset saahaan maholisuuen oppiat kvääniä ja kehittää ommaa kielitaitoa lastentarhaassa. Vuen 2017 staatinbudsetissa Tietodepartementti oon varanu 800 000 kruunua kväänin lastentarhaitten lujentamisheen, ja määräraahhaa oon jatkattu vuen 2018 budsetissa. Meininkinnä oon ette säilyttää ja lujentaat kväänin kieltä. Tulevaisuutta varten oon muun myötä syytä tarkastella kunka saahaan työteliöitä kväänin lastentarhaissiin ja kunka näitten kompetensia paranethaan.

Raportti:

Vuositten 2018–2021 staatinbudsetissa oon vuotisesti jaettu 800 000 kruunua kväänin lastentarastilan lujentamisheen. Opetusdirektoraatti (Odir, ruijaksi Udir) oon päänänsä jakanu rahhaa Kainun Institutin prosekthiin; Kainun Institutila oon jo usseita vuosia ollu kielenelästyttämiprosektia niin ko kväänin kielipesä ja kielitruisku. Enniimitten prosektissa

oon ollut meininkinnä ette lastentarhaat oltais myötä parantamassa lasten kielitaitoa. Lisäksi projektissa on ollut moolina auttaat vanhiimpia nette heilet olis keveämpi olla tukena omitten lasten kahenkielistymisessä, lisätä niitten lastentarasopettajitten tietotasoa jokka Pohjas-Norjassa työtelevä lastentarhaissa kväänin kielen kansa, ja vielä laittaaat kontaktia tämmösten lastentarhaitten väliin. Porsankissa kielipesäprojektista on seurannu ette sinnet on yhteen lastentarhaaseen laitettu oman kvääniosakunnan. Vuonna 2021 Raisissa 6–7 lastentarhasta ja 77 lasta oli myötä erilaisissa kväänin kielen stimuleeraamisprojektissa.

Toimi:

Ette pystyttäis varmistamaan ette oppilhaat ja vanhiimet saava paremin tietoa oikheudesta saaha opetusta suomen eli kväänin kielessä toisena kielenä, Odir (ruijaksi Udir) tarkastellee olemassa olevaa informasuunimateriaalia suomi toisena kielenä -opetuksen ympärit ja vielä eriliikasesti kväänin kielen oppimismaholisuuen ympärit.

Raportti:

La'inmuutoksen ja kvääni eli suomi toisena kielenä -faakin yhteydessä on udir.no-sivuja uu'istettu ja sinnet on tehty lissää tukimateriaalia.

- Faakin nimen muutettiin vuonna 2019: Ko se ennen oli "suomi toisena kielenä", se nyt on "kvääni eli suomi toisena kielenä".
- Oppimisla'in §:n 2-7 tietomateriaalin kansallisten minotiteetitten ympärit on uu'istettu. Nyt teksti on luvussa [Til refleksjon hvis du har barnehagebarn eller elever fra nasjonale minoriteter \(udir.no\)](#). [Tieoksi jos sulla on lastentarhaasa lapsi(a) jokka kuuluu/kuuluva kansalisheen minoriteettiin (udir.no).]
- Oikheudesta faakin opetuksheen on laitettu sivun missä on kysymyksiä ja vastauksia: [Om retten til opplæring i kvensk eller finsk \(udir.no\)](#). [Oikheudesta kväänin ja suomen kielen opetuksheen (udir.no).] Tarvittaissa tämän sivun uu'istethaan.
- [Tämän oikheuen ympärit on laitettu kansa filmin \(katto alapuolelta\): Informasjonsfilm om retten til opplæring i kvensk eller finsk \(udir.no\)](#). [Informasuunifilmi oikheudesta kväänin ja suomen kielen opetuksheen (udir.no).] Se on jälkhiin plaana-aijan tehty kansa kaksi motiveerausfilmiä. Net annethaan ulos ja tuleva jakhoon vuonna 2023.

Toimi:

Laittaat motiveerausviideon missä on tietoa oikheudesta oppiat suomea toisena kielenä nette paino on kväänin kielen oppimisessa.

Raportti:

Vuonna 2020 kevväimen ja kesän aikana Leidar laittoi animasuunifilmin oikheudesta kväänin eli suomen kielheen toisena kielenä. Filmin tarkoituksena on ette informeerata oikheudesta ja kansa motiveerata oppilhaita valittemhaan faakin. Filmin on lenkitetty faakin plaanasivhuun, ja koulut saattava käyttäät sitä omassa informasuunityössä: [Informasjonsfilm om retten til opplæring i kvensk eller finsk \(udir.no\)](#). [Informasuunifilmi oikheudesta kväänin ja suomen kielen opetuksheen (udir.no).]

Senaikhainen staatinraati mainoi filmiä ja oikheutta oppimisheen TD:n (ruijaksi KD:n) Facebook-sivuilla vuonna 2020 septemperikuussa. Se suunniteltiin ette plaana-aikana laitettais enämenki filmiä, mutta näitten produseeraus on topanu koronan takia. Filmit laitettiin valmhiiksi vuonna 2022 ja net annethaan ulos ja panhaan jakhoon vuonna 2023. Näitten

filmitten meininkinnä oon ette motiveerata oppilhaita valittemhaan faakin kvääni eli suomi toisena kielenä. Toinen oon tarkotettu alemitten klassitten lapsilet ja heän vanhiimillet nette heilet tulis halu valita kväänin kielen opetuksen. Toinen oon tarkotettu isomillet lapsilet eli nuorisollet nette het haluttais jatkata oppimista.

Toimi:

Läheittäät kohistettua informasuunia kaikkhiin Tromssan ja Finmarkun koulhuin.

Raportti:

Odir (ruijaksi Udir) lähätti ulos tietoa informasuunifilmin ympärit kaikkhiin koulhuin ja kommuunhiin Tromssassa ja Finmarkussa e-postin kautta 20.8.2020 (yhtheensä 227 vasthaanottajaa). E-postissa seisoi tähän laihiin:

Met olema laittanheet filmin mikä informeeraa peruskoulun oppilhaitten oikheuesta kvääni ja suomi toisena kielenä -opetuksheen. Moolina oon nette enämen oppilhaita Tromssassa ja Finmarkussa valittais faakin. Filmi löytyy tästä: :

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagspesifikk-stotte/opplaring-i-kvensk-eller-finsk/>

Ystävällisiä tervheisiä Opetusdirektoraatti

Toimi:

Laajenttaat fylkesmannitten ytheiskokkousitten verkkoa oppiplaanän jälkhiin opettavia suomen ja kväänin opettajia varten siihen laihiin ette niihin tuleva myötä kouluitten haltijat ja johtajat. Myötä asialistalet saatethaan ottaat semmosia teemoja ko informeeraaminen oikheuksitten ja tiimajaon ympärit. Koulut mikkä oon pärjänheet hyvin, saattava antaat neuvoja ja tietoa muilet kouluilet.

Raportti:

Odir (ruijaksi Udir) ja Tromssan ja Finmarkun Staatinhaltija oon hunteeranheet ja arvelheet tätä tointa. Tromssan ja Finmarkun Staatinhaltija oon päänänsä informeeranu haltijoita ja johtajia oikheuksitten ympärit kerran vuessa omissa uutislähätyksissä. Staatinhaltijalla oli 5. apriliukuuta 2022 kansa digitaalinen kokkous kväänin eli suomen toisena kielenä opetuksesta koulunhaltijoitten ja koulunjohtajitten kansa. Kokkouksessa oli osanottajia kommuunista missä opetethaan faakia, ja lisäksi jatkokouluista. Kokkouksen teemat olthiin staatinhaltijan tehtävät, oikheus oppiat kvääniä eli suomea toisena kielenä, faaki- ja tiimajako, määrärahaorninkit, määrärahat opintomatkoja ja yötymistä yms. varten, kompetansin parantaminen ja opettajitten vuotiset kokkoontumiset. Kokkouksen lopussa muistelthiin vähäsen digilær.no:n ympäri.

Toimi:

Opettajitten kompetansin parantaminen. Tietodepartementti työtelee sen etheen ette päästäis alkamhaan desentraliseeratun kompetansinparanusoorninkin, siihen laihiin ette staatin kompetansimäärärahat isomassa määrässä pasattais ittekukasenki paikan tarpheisiin.

Raportti:

Desentraliseeratun kompetansinparantamisoorninkin oon alotettu.

Toimi:

Kvääni sisälet opetuslakiin. Tietodepartementti lähättää vuen 2018 aikana kuulemisheen lakimuutoksen missä presiseerathan ette oppilhaila oon oikeus kväänin eli suomen oppimisheen, vertaa opetuslaki § 2–7.

Raportti:

Isotinka päätti juunikuussa 2019 opetusla'in § 2–7 muutoksen mikä presiseeraa ette oppilhaila oon oikeus kväänin eli suomen opetuksheen. Uusi paragraafi kuuluu näin:

”Kväänin eli suomen opetus oppilhailet joila oon kvääni- eli norjansuomalainen takusta Ko vähittäin kolme jonku Tromssan eli Finmarkun peruskoulun oppilasta joila oon kvääni- eli norjansuomalainen takusta, vaatii kväänin eli suomen opetusta, se oppilhaila oon siihen oikeus. Opetuksen laajuus ja sisälys määräthään tämän la'in §:itten 2–2 ja 2–3 asetuksitten jälkhiin. 8:nnesta vuosipykälästä alkain oppilhaat valitteva itte oonko heilä halu semmosheen opetuksheen. Departementti saattaa antaa asetuksia vaihtoehtosista opetustavoista la'in ensiosan jälkhiin sillon ko koulussa ei ole ommaa opettajaa joka pystyis antamhaan opetusta.”

Samala oppiplaanan nimen muutethiin nette se oon ”kvääni eli suomi toisena kielenä”.

Toimi:

Suomi toisena kielenä -oppiplaanan ja sen neuvoitten revideeraus. Samala ko Isotinkailmotuksen 28 (2015–2016) Faaki – Syvenys – Ymmäryys – Taitotasannoston uu'istus totteutethaan, revideerathan suomi toisena kielenä -oppiplaanan ja sen neuvot.

Raportti:

Kväänin eli suomen kielen oppiplaanan revideerathiin vuosina 2018 ja 2019 osana Faakiiu'istuksen ensimmäistä ossaa. Uusi oppiplaana tuli pithoon syksylä 2020. Revideerauksen yhteyessä puohathiin useampia muitaki tekstiä nette uuen oppiplaanan olis keveämpi ottaat pithoon. Näitä oon:

- [Hva er nytt i kvensk eller finsk som andrespråk \(udir.no\).](#) [Mitä utta faakissa kvääni eli suomi toisena kielenä (udir.no).]
- [Om retten til opplæring i kvensk eller finsk \(udir.no\).](#) [Oikheuesta kvääni eli suomi toisena kielenä -opetuksheen (udir.no).]
- [Kjennetegn på måloppnåelse – kvensk eller finsk som andrespråk 10. trinn \(udir.no\).](#) [Oppimoolittien sauttamisen tuntomerkit – kvääni eli suomi toisena kielenä 10. vuosipykälällä (udir.no).]

Lisäksi meininkinnä oli ette laittaaat muutampia filmiä missä inspirasuunia oon nouettu olemassaolevasta opetuspraksiksesta. Prosekti piti alkaat kevväilä 2020, mutta sitä jouvuthiin koronan takia lykkäämhään.

Toimi:

Oppineuvoitten teko. Odir (ruijaksi Udir) käypi vuen 2018 aikana läpitte oorninkin mikä auttaa suomi toisena kielenä -faakin ja sen alla kväänin kielen oppineuvoitten tekemistä pohjaopetusta varten. Direktoraatti arvelee oonko oorninkin hallintaa tarvet muuttaat.

Raportti:

Odir (ruijaksi Udir) valitti vuotheen 2021 asti jatkata oorninkia minkä jälkhiin se oon Tromssan ja Finmarkun Staatinhaltija mikä julistaa ulos ja jakkaa rahhaa kväänin ja suomen oppineuvoitten laittamisheen. Rahamäärä olis sama ko varhemin jos hakijoita löytyy. Samala Odir oon prioriteerannu hunteerata ette kunka net rahat millet ei ole löytyny hakijaa, saatais pithoon faakin oppilhaitten hyväksi. Direktoraatti oonki yhessä Tromssan ja Finmarkun Staatinhaltijan kansa pannu toimheen pilootin missä meininkinnä oon laittaaat kväänin eli suomen oppiressursia digitaalisheen oppipaikkhaan digilær.no. Se oon opettajat jotka laittava Digilær.no:n oppiressursit, ja net tuleva pithoon kaikilet jotka opettava faakia, oli se likiopetusta eli digitaalista kauko-opetusta. Udir oon arvelu asiata pohjasta saakka ja yhessä Staatinhaltijan kansa tullu siihen ette koitela kunka se passaa ette kväänin ja suomen oppineuvoitten laittamisen panhaan pienten faakitten määrärahaorninkin allet. Tämä alkoi vuona 2022. Samassa annethaan ressursia siihen ette pilootti saattaa jatkuat nettipaikassa www.digilær.no.

Toimi:

Odir (ruijaksi Udir) selvittää vuen 2018 aikana pasaisko se panna suomi toisena kielenä -faakin, ja samala kväänin, oppineuvot pienten faakitten raamiohjatun määrärahaorninkin allet.

Raportti:

Odir (ruijaksi Udir) oon Staatinhaltijan kansa asiata pohjasta saakka selvitettyänsä tullu siihen ette koittelee sitä ette pannee kväänin ja suomen oppineuvomäärärahat pienten faakitten määrärahaorninkin allet. Tämä alkoi vuona 2022. Moolina oon ette saaha laajemman ulosjulistuksen ja toivottavasti sillä konstila määrärahoilet enämen hakijoita. Jälkhiin ko tätä oon koiteltu muutampia vuosia, direktoraatti arvelee oonko tämä paras konsti hommata määrärahaorninkin. Samala Odir kansa varraa ressursia pilootin www.digilær.no etheenkäsin viemisheen.

Toimi:

Oppilainan kevyys. Tietodepartementti alkaa oppilainan kevytsoorninkin niilet studentillet jotka ottava 60 kväänin oppipoengia opettajankoulauksen yhtheyessä. Oorninki oon voimassa vuesta 2019.

Raportti:

Oorninki astui voimhaan vuona 2019. Marsikuussa 2022 ei vielä yksikhään kandidaatti ollu valittenu kvääniä osaksi peruskoulunopettajakoulausta eikä saanu oppilainan kevytystä.

Toimi:

Korkeakoulaus. Yhtheiskunta tarvitsee opettajia joilla on kompetanssi opettaa kväänin kieltä.

Raportti:

UiT Norjan arktinen universiteetti tarjoaa studentille kväänin kielen, grammatikin ja kulttuurin vuosikoulauksen (60 oppipoengia). Se tarjoaa kväänin kieltä kansa opettajitten jatkokoulaukseksi eli osaksi peruskoulunopettajan koulausta. Vuosina 2018–2021 oli kaheksan opettajaa jotka otettiin 30–60 oppipoengia kväänin jatkokoulausta. Universiteetilla on kansa kväänin ja suomen beachelor- ja maasterikoulausta. Vuona 2021 näissä koulauksissa oli myötä yhtheensä seittemän studenttia. Vielä yksikhään näistä ei ole valmistunnu.

2.3 Kommunaali- ja läänidepartementti

Mooliplaanassa (pkt. 4.3) puhuthaan KDD:n määrärahoista mitä Tutkimusraati vuona 2016 ulosjulisti haettavaksi programissa Yhtheiskunnan kehittämisen kulttuuriset premissit (SAMKUL) kansallisten minoriteetitten tutkimista varten. Meininkinnä oon ette saatais korkeatasasta tutkimusta mikä lujentais Norjan kansalisia minoriteettia ja tois niitä näkyvhiin ja auttais kompetansin rakentamisessa ja lisäis yhtheiskunnan ja viralisen esivallan tietoa niistä. Kväänin kielen ja/eli kväänin eli norjansuomalaisen nykypäivälisen kulttuurin tutkimus oli ulosjulistuksessa yksi kolmesta pääainheesta. Tromssan universiteetti – Norjan arktinen universiteetti (UiT) sai Tutkimusraa’ilta rahhaa tutkimusprosekthiin kväänin kulttuurin ja kielen ympärit mikä alkoi vuona 2017 ja jatkui neljä vuotta. Prosektin nimi oon *Intangiblization Materializations and Mobilities of Kven Heritage*, ja se tutkii kunka kväänin eli norjansuomalainen kulttuuri näyttäytyy tääpäinä. Erittäisenä välitysaktiveettina sen yhtheyessä oon muun myötä rakenettu jutonäyttely minkä nimi oon *Tuulessa – I vinden*. Ensimmäinen esityspaikka oli Norjan arktinen universiteettimuseumi Tromssassa missä näyttely aukasettiin 23. januaarikuuta 2022. Nyt näyttely oon ylhäälä Alattion museumissa marsikuuhun 2023 asti.⁸

Toimi:

Lissää määrärahhaa kväänin kielheen ja kulttuurhiin.

Raportti:

Määrärahaorninki kväänin kieltä ja kväänin eli norjansuomalaista kulttuuria varten alkoi senaikhaisen Kommunaali- ja uu’istusdepartementin vuen 2015 budsetissa. Postin läpitte oon annettu tukea kväänin kielisentteritten etableeraamisheen ja toimhiin ja kvääniaviisin ulosantamista varten. Lisäksi oon annettu prosektitukea erilaisia kieli- ja kulttuuritoimia varten ja toimhiin mikkä eistävä lapsitten ja nuorten kväänin kieltä ja kvääni- eli norjansuomalaista identiteettiä.

Vuesta 2020 määrärahapostin hallinta siirethiin departementilta Tromssan ja Finmarkun fylkinkommuunillet. Vuesta 2023 määrärahaorninkia oon tyyräny Kulttuuridirektoraatti.

⁸ [Tuulessa | Norsk \(altamuseum.no\)](#). Prosektilla oon kansa oma bloggi [Kvenkulturbloggen | Blogg fra prosjektet Intangiblization, Materializations and Mobilities of Kven Heritage \(uit.no\)](#).

Aluksi määrärahopostissa oli vuona 2015 3,6 miljoonaa kruunua. Vuona 2017 määrärahoposti oli 4,8 miljoonaa kruunua ja se on vähittäin vuoteen 2022 kasunu 11,118 miljoonahan kruunhuun.

Plaana-aikana, 2017–2021, määrärahaosninki on kasunu 6 miljoonalla kruunula mikä vastaa suunilet 125 prosenttin lissäystä.

Vuosi	Kruunua
2017	4 832 000
2018	6 962 000
2019	9 962 000
2020	10 500 000
2021	10 836 000
2022	11 118 000

Toimi:

Prioriteerata kielileiriä lapsilet, nuorilet ja raavhallet

Raportti:

Useat hakijat on saanheet määrärahaa kielileiriä varten kväänin kielen ja kulttuurin määrärahopostista.

- Haltin kväänikulttuurisentterillä ja Omasvuonon kielisentterillä on ollu vuotisesti kielileiri mihin toimheen rahat on tulheet määrärahopostin kautta. Korona-aikana ei kielileiriä tietenkään ole pi'etty.
- Norjan Kvääniliitto sai vuona 2017 250 000 kruunua lasten ja nuoritten prosekthiin. Osa rahoista meni siihen ette laitethiin nuorilet kielileiriä.
- Norjan Kvääniliitto sai vuona 2018 300 000 kruunua kolmheen eri prosekthiin. Yksi projekti oli lapsi- ja nuorisohomma missä myötä oli muun myötä kielileiri nuorisoa varten.
- Kveenimaayhistys (nyt Kveeni Suomi Liitto) sai vuona 2019 50 000 kruunua ette pitäis nuorisollet kielileirin Suomessa. Projektiin peruthiin, ja rahat on maksettu takasin.
- Vuona 2020 Kvääninuoret – Norjan Kvääniliiton nuoriso-organisasuuni – sai projektia Kolme! varten 100 000 kruunun määrärahan vuosilet 2020–2022. Projekti on yhtheinen Ruottin ja Suomen sisarorganisasuunitten kansa, ja organisasuunit kokkoontuva vuotisesti eistämhään identiteettiä, yhtheenkuuluvuutta ja ylpeyttä kielen, kulttuurin ja historian ylit.
- Vuona 2020 Kvääninuoret sai 80 000 ette pi'ettäis kielileirin yhessä Ruottin toornionlaksolaisten kansa.
- Vuona 2021 Ruijan kvääniliitto sai 100 000 kruunua ette pi'ettäis Naavuonossa leirin nuoria, raavhaita ja vanhempia kvääniä, tornionlaksolaisia ja lantalaisia varten. Moolina oli ette erilaisten aktiviteetitten kautta parantaat tietoa yhtheisen kulttuuriperinön ja kielen ympärit.

Toimi:

Antaat tukea ette Finmarkkhuun perustettais kväänin kielisentterin.

Raportti:

Kommunaali- ja moderniseerausdepartementti julisti vuona 2017 ulos rahkaa kväänin kielisentterin perustamisheen Finmarkkhuun. Varhemin oli Tromssassa ollu kaksi sentteriä, Omasvuonon kielisentteri ja Halti kväänikulttuurisentteri, mikkä saathiin toimitukea departementilta. Finmarkusta tuli hakemus Vesisaaren ja Porsangin kommuunilta ja Naavuonon kommuunilta Tromssasta. Kaikki kolme hakemusta hyväksyhiin, ja nyt oon Tromssassa ja Finmarkussa toimimassa neljä kielisentteriä ja yksi kväänikulttuurisentteri.

Toimi:

Selvittää raavhaitten kväänin kielen opetuksen tilan.

Raportti:

Toimea ”selvittää raavhaitten kväänin kielen opetuksen tilan” ei ole toteutettu siihen lahiin ko plaanassa meinathiin, mutta oon kuitenkin saatu toimheen yhtheistyön 20 oppipoengin pohjakursista UiT Norjan arktisen universiteetin ja kväänin kielisentteritten välilä. Kokemuksitten pohjala saattaa arvela kannattaako vielä selvittää kväänin kielen opetusta raavhaita varten.

Muita initiatiivia 2017–2021:

KDD oon selvittäny viralisen kvääninkielisen nimen määräämistä vastaamhaan nimeä *Norge*. Departementti ehotti kväänin Kielipalveluksen neuvon jälkhiin ette nimeksi tulis *Norja* ja ette nimeä *Kongeriket Norge* vastais kvääniksi nimitys *Norjan kuninkhaanvaltakunta*. Isotinka päätti kvääninkieliset nimet marsikuussa 2021. Proposisuunin uuesta nimestä *Norjan maalet* käänethiin kvääniksi, ja se oli ensimmäinen kerta nette yksikhään Isontingan dokumentti oli olemassa kväänin kielelä.

Naavuonon kielisentterin kväänin kielen pohjakursin esimerkki:

Naavuonon kielisentterillä oli 17 studenttia jotka seurattiin kväänin kielen 10 oppipoengin pohjakursia ja 7 studenttia jotka otettiin eksamenin ko kurssi oli valmis vuonna 2021. Eksameni ei ollut relevantti kaikille studentteille. Kielisentteri on sitä mieltä ette se pohjakursi mitä UiT tarjoaa, ei ole semmoinen mitä yhteiskunta kaipaa ette kväänin kielen taito parane. Kurssi on suunnattu niille jotka aikovat opiskella kieliä, mutta useat kurssin osanottajat jotka työtelevät lastentarhaissa, koulussa, kirkossa ja eri kväänin instituutioissa, tarttettaisiin semmoinen kurssi missä oppis enemmän käyttökieltä.

Naavuonon kokemukset yhteenpantuna:

- Kväänin pohjakursi vaatii kielisentteriltä liikaa resursseja. Sentteri ei saanut lisärahaa kurssin pitämistä varten, rahat menivät UiT:lle.
- Kielisentterin toimintamallit eivät takaa kaikkia lisäkustannuksia mitä semmosen kielikurssin pitämisestä tulee.
- Studentit kyllä haluavat oppipoengia, mutta se ei ole välttämätön eli tärkeä kaikille jotka haluavat oppia kieltä.
- Raavhaitten kväänin kielen ja kulttuurin opetusta kyllä kovasti tarvitaan, mutta piian UiT:n kvääninopetus ei ole oikea homma ko halutaan saada isomman joukon ihmisiä.
- Naavuonon kielisentteri on kahenkielinen kielisentteri (kvääni ja saami), ja se pitää kummana ette vaatimustensa kväänin kielen kursseissa on niin korkea ko sitä vertaa siihen saamin kielen kurssiin mitä kielisentteri on pitänyt UiT:n kautta.
- Se pitää selvittää saattaisiko löytyä muitakin toimijoita ko UiT mikkä saatettaisiin laittaa hyviä kväänin kielen kursseja mitä kielisentterit saatettaisiin pitää, ja jotka lisäksi vastattaisiin sitä mitä kväänit kaipaavat ja tarvitsevat.
- Raavhaitten kväänin kursseja on ”markkina”, erillisesti jos kurssit saatettaisiin pitää osin digitaalisesti eli siihen laihii ette oppilaitokset kokoon tuovat yhteen tyhjä tuolin tällöin.

3 Referansijoukon ulostuloja ja kokemuksia

3.1 Referansijoukko

Kommunaali- ja läänidepartementti (KDD) on pitänyt kaksi kokopäivän kokousta referansijoukon kanssa netten kautta sen käyttöä läpikäytävä kväänin kielen malli- ja suunnitelman. Lisäksi on ollut digitaalinen kokous raportin *Euroopan regiooni- ja minoriteettikielisolun osan III vaatimuksittain läpikäytävä suhteessa luulajansaamiin, eteläsaamiin ja kväänihiihin* ympärillä ja digitaalinen kokous tämän raportin raakaversuunin ympärillä.

3.2 Referansijoukon kokkous 30. aukustikuuta 2022

Referansijoukon ensimmäinen kokkous p'ethiin Uslussa 30. aukustikuuta 2022.

Staatinssekretääri Nancy Porsanger Anti puhui kokkouksen aluksi ja sanoi ette kväänin kieli oon kehittyynny hyvin plaana-aikana, ja eriliikasesti hän otti ylös kväänin kielisentteritten etableeraamisen. Sillä ko se nytilassa oon huono saaha käynthiin uusia toimia staatinbudsetin sisälä, staatinssekretääri sanoi ette osanottajat häytyisit olla kreatiiviset ja hunteerata kunka kieltä saattaa lujentaat jo olemassa olevilla ressursilla. Staatinssekretääri muistutti kansa ette se oon *kväänin kieli* mikä oon teemana plaanan läpittekäymisessä.

KDD kävi lyhykäisesti läpitte Mooliplaanan tilan. Toimitten ylitnäkymä löytyy tämän raportin luvusta 2.

Referansijoukon ulostuloja:

Kokkouksessa departementti toivoi ette joukko muistelisi eriliikasesti sen ympärit mitä het ajatelhaan kväänin kielen nykytilasta ja minkälaisia vaikeuksia meilä oon, kunka nykytoimia pitäis kehittää etheenkäsin ja tarvithaanko uusia toimia.

Kväänin kielen opetus

Ulostuloissa enniiten puhuthiin kväänin kielen opetuksesta. Muistelthiin ette pote koulunopettajia ja lastentarhaanopettajia oon liian vähän, ja ette oppineuvoja viluu. Sanothiin kansa ette opetuslaki rajjaa kväänin kielen oppioikheuen Tromsshaan ja Finmarkkhuun, ja ette se pitäis olla maholinen oppiat kvääniä kaikkialla maassa. Nostethiin kansa ylös ette tilasta tekkee vaikeaman se ette kväänin kielen opetus useasti oon lyöty yhtheen suomen opetuksen kansa, ja sillä oppilhaat jotka haluisit oppiat kvääniä, saavaki opetusta suomen kielessä.

Sanothiin ette saamen kielen hallinta-alan kommuunissa oon vaikea saaha sijjaa kväänin kielen opetusta varten eikä se ole maholinen valita oppiat pote saamia ja kvääniä.

Kansa otethiin ylös sen ette pitäis laittaa oppineuvoja kväänin kielen kaikila kolmela varieteetila.

Toivothiin ette lasten kielenopetusta kattottais enämen kokonaisuutenna. Kansa otethiin ylös tarvet semmosten meedioitten ympärit jotka tukisit kväänin kieltä. Esimerkkinä tästä mainithiin ette SVT:lä oon programia lapsia ja nuoria varten ja ette Ruottissa oon laitettu e-kirjoja minoriteettikielilä, mutta Norjassa tämmösiä ei ole olemassa.

Lisäksi vielä sanothiin ette sen pittää tehdä atraktiivisemmaksi oppilhaile ette valita kväänin jatkokoulussa.

Kväänin kielen koulaus

Otethiin ylös ette kväänin koulaus UiT Norjan arktisessa universiteetissa oon liian kankea ja ette se saattaa olla syynä siihen ette ei enämen studenttia ala koulauksheen. Esimerkkinä tästä mainithiin ette kväänin lukemisen häytyy alottaat peruskoulunopettajakoulauksen ensimmäisenä oppivuotena ja ette olis keveämpi saaha enämen studenttia jos kväänin lukemisen sais alottaat hiljemmin koulauksen aikana.

Otethiin ylös kansa sen ette se oon ollu varhemin semmonen oorninki missä vanhemat kväänin kielen puhujat oon toiminheet kielen oppimisen mentorinna, ja ette tätä pitäis jatkata, ja hyvä olis jos siihen laihiin ette semmonen oorninki löytyis eri kielisentteristä.

Kielisentteritten hommat

Eri kielisentterillä on ollu yhtyeistyössä UiT Norjan arktisen universiteetin kansa raavhaitten kväänin opetusta; kursista on saanu 10 oppipoengia. Se otethiin ylös ette siinä on vika systeemissä ko se on UiT joka saapi kielimäärärahat sillon ko kielisentteritten kursista tullee oppipoengia, mutta lisäkostonus tullee makshoon kielisentterillet. Kielisentterit on panheet kursit pysthөөn, laikottanheet oppineuvoja, hommanheet trahteerausta ja jokku sentterit on vielä maksanheet opettajilet palkkaa. Kielisentterit meinaava ette niitten kostonukset olis pitäny korvata.

Kielisentterit haluava ajatuksia sen ympärät kunka net pi'ettäis työtälä etheenkäsin.

Framilet tuli kansa toivet ette raavhaitten opetuksen tilan pitäis selvittäät. Muutamat haluava oppiat tyhä päivälisä kvääninä eli kieltä mitä tarvitteva omassa ammatissa, eikä piä oppipoengia tähelisenä. Tarvithaan enämen matalan kynnyksen koulausta, ja raavhaitten opetuksen pitäis jakkaat useamphaan tashaan eri moolijoukkoja varten.

Kainun Institutti

Kainun Institutin mielestä sillet on vaikea pysyät perässä ja olla etulinjassa ko nyt tapahtuu niin paljon hyvää monila aloila kväänitten kansa.

Sanothiin ette kväänin opettajia ja lastentarhaanopettajia on liian vähän. Ennen kielipessä se häytyy pittäät kursia pote työtelijöilet ette opettajilet, ja se on muutamisti huono pittäät pitempiä kursia raavhaile jokka on täyessä työssä. Nousee kysymys pote siitä ette koska kursit pitäis pittäät, kostonuksista ko jokku osanottajat pittäät ostaat vaphaaksi työstä, saatavanna olevista opettajista ja lisäkostonuksista pote institutilet ja lastentarhailet.

Kainun istitutti nosti ylös sen ette on aina enämen jutoa tulkitemisillet kvääniksi ja kväänistä, ette se on vähän kvääninkielistä ressurssia kääntämistä varten ja huonosti pedagoogilista kompetansia. Se on kansa huono saaha orninkia terminologiihommhaan ja kvaliteetinvarmistuksheen.⁹

Muita asioita

Jokku tykkäävä huonosti kväänistä. Esimerkiksi ko lastentarhaita pyyethään ette net markeerattais kväänikansan päivää eli kväänin kieliviikkoa, sen ymmärethään poliittiseksi asiaksi. Sanothiin ette tästä näkkee kunka tähelinen mielialatyö on.

Otethin kansa ylös ette se on tärkeä ajatella kvaliteettia sillon ko uusia hommia lanseerathan. Ja vielä ette ko haethaan rahhaa kielisentterillet, teatteriprosektillet jne., se pittäät vaatiat kväänin kielen taitoa, ja jos sitä ei prosektista löy'y, myötä pittäät olla selvitys mistä käypi ilmi onko meininkinnä ostaat kompetansin ulkopuolelta.

Odir (ruijaksi Udir) pyysi konkreettisia vastauksia siihen ette mitä pitäis panna etusijalet sillon ko kvääninkielisiä ressurssia ei ole nokko.

Tulevaisuuen satsaukset ja uuet toimet

Esitethiin ette tulevaisuuen satsauksesta kväänin kielen etheen pittäät laittaaat oman plaanan missä on eri aloitten toimia, ja ette monia nykytoimia pittäät, uusitten toimitten lisäksi,

⁹ Kainun istitutti on jälkhiin ilmottannu ette se aikoo lähättää useampia työtelijöitä tulkikoulauksheen ja ette se on lähättänny kuttun kväänin kielen kirjutus- ja käänskursilet (yhtyeistyössä ISOF:n eli Pienten kielten kieliteknologiiin kansa).

jatkata ja mahdollisesti justeerata. Vielä toivottiin ette raportin *Euroopan regiooni- ja minoriteettikielisolopimuksen osan III vaatimuksitten läpittekäyminen suhteessa luulajansaamhiin, eteläsaamhiin ja kväänhiin* otettais myötä työhön Mooliplaanin läpittekäymisen kansa, ja ette arveltais oonko Yhisteineitten kansakunnitten konvensuunin sosiaalisista ja poliittisista oikeuksista (SP) artiklalla 27 merkitystä kväänin kieleet. Kokkouksissa referansijoukon kansa ehotethiin seuraavia uusia toimia (ei oornattu prioriteetin jälkhiin):

- Alkaat kielenopetusta kieli-app:in läpitte, samhaan laihiin ko Duolingo eli pohjassaamin kielenoppimisprogrammi Davvin/Sámás.
- Enämen kieliyhtheistyötä poikki maanrajoitten meänkielen ja kväänin välilet.
- Koulussa pittää olla maholinen valita kväänin vierokielenä.
- Alkaat tarjota ommaa meediasisälystä lapsilet, esimerkiksi kvääniä NRK:n Supernytthiin eli lapsia varten kvääninkielistä sisälystä Ruijan Kaikhuun.
- Etableerata lissää kielisenterriä, ensistä Alattihoon, Tenhoon ja Tromsshaan.

Kveeni Suomi Liiton (KSL) ulostuloja

KSL ei ajattele kväänin kielestä samhaan laihiin ko muut referansijoukon jäsenet. Liiton representantti muisteli ette het kyllä tukeva kumpaaki kieltä, mutta meinaava ette suomen kielen kansa pittää jatkossa ottaa myötä Mooliplaanhaan. Liitto sannoo ette kväänin kieli oon vasta kehitymässä ja siltä viluu paljon terminologiita, ja ette uusia kväänin sanoja laittaissa mallin pittää ottaa suomen kielestä eikä ruijasta. Het meinaava ette ilman suometta kväänin kieli kuolee. Het sanova ette kväänin kielen tila oon samanlainen ko meänkielen tila eli tila Ryssän Karjalassa, ja sillä kväänin kielen säilymisheen tarvithaan yhtheistyötä suomenkielisten miljöitten kansa.

KRF sannoo kansa ette kaksi kolmesta kväänitten eli norjansuomalaisten liitoista haluaa ette kirjakielenä oon suomi, ja meinaa ette se pittää laittaaat faakijoukon missä oon representantit kaikista kväänitten eli norjansuomalaisten organisasuunista, ja se faakijoukko saattaa sitte panna vaatimuksia työlet mitä tästä etheenkäsin tehään kielen lujentamiseksi.

Liitto sannoo ette 90 prosenttia peruskoulun oppilhaista valittee suomen eikä kväänin, ja ette joukko mikä ylitpään valittee jommankumman näistä kielistä, vähenee ja vähenee¹⁰. KSL meinaa ette esivalloitten työ oon ollu vajavainen ja ette esivallat häytävä tarkastella mihin laihiin het työtelevä mitä tulee kväänin ja suomen kielheen.

3.3 Referansijoukon kokkous 2. novemperikuuta 2022

Referansijoukon toisen kokkouksen pi'ethiin Tromssassa 2. novemperikuuta 2022. Kokkouksessa suomen ja kväänin kielen universiteettilehtori Mikhail Voronov selvitti minkälaista opetusta UiT Norjan arktinen universiteetti antaa. Kielen ja kulttuurin institutin johtaja Cathrine Theodorsen muisteli kunka UiT työtelee ette saatais rekryteeratuksi studenttia kväänin opetukseen.

Referansijoukko otti ylös sen ette UiT:n opinot vaikuttava kankelilta, esimerkiksi ette ei ole maholinen ette alkais lukemhaan kvääniä opettajakoulauksen toisena oppivuotena.

¹⁰ Udir sannoo ette tämän luvun suhteen pittää olla varovainen, sillä ko siinä saattaa olla myötä kansa oppilhaita jotka haluaisit kvääniä, mutta joile annethaan maholisuus lukeat tyhä suomea.

Referansijoukko kritiseeras vähäsen kansa sitä ette dialoogi UiT:n ja kväänimiljöitten välissä ei ole nokko hyä.

UiT vastas ette näitten kvääni- ja norjansuomalaisten osapuolten huomhautusten takia oon tehty muutoksia, muun myötä ette oon alettu digitaaliset opinot, oppiaikaa oon pitenetty ja alettu ornaamhaan kielikursia ytheistyössä kielisentteritten kansa. Het muistutethiin kansa ette UiT:n opinot häytyvä pysyät koulauksen ylheisten raamitten sisälä ja nouvattaat sentraalisten esivalloitten määräyksiä, ja ette se oon universiteetille vaikea tehä noppeita muutoksia. UiT:n mielestä heilä ei ole ollu huono dialoogi kväänimiljöitten kansa, ja het sanova ette heilä oon ollu paljon kokkouksia Kainun institutin, organisasuunitten ja kielisentteritten kansa.

Yksi referansijoukon jäsen nosti kansa ylös sen ette kokkouksissa KDD:n ja referansijoukon välissä työkieli pitäis olla kvääni, ja ette niissä häytyy olla tulkkaus kväänistä ruijaksi ja ruijasta kvääniksi nette osanotto olis tasapuolinen. Departementti vastas ette se ei ole ollu maholinen hommata kvääninkielistä tulkkia.

Joukkotyön ulostuloja

Referansijoukon osanottajat jaethiin kolmheen joukkhoon mikkä laitethiin ehotuksia erilaishiin kysymykshiin mitä departementti oli etukätheen valmistannu. Sillä ko Kveeni Suomi Liitto ja Kveeni Suomi Opiskelijaverkosto ajatelhaan kielestä erhiin laihiin ko muut osanottajat, heät laitethiin omhaan joukkhoon.

Ko ressursit kväänin kieltä varten oon net mitä nyt oon, niin mitä likiaikana pitäis prioriteerata kielen lujentamiseksi?

- Tua paremin framilet jo valmistetut kväänin kieliteknilliset työneuvot.
- Enämen kielitoimia lapsia, nuoria ja vanhiimpia varten.
- Pittäät matalan kynnyksen kielikursia vanhiimillet.
- Ette saisi lukeat ja kuula enämen kvääniä meediassa. Esimerkiksi se oon huono ette Yr.no ei ennää ole kvääniksi.

Minkälaisia probleemia koulussa oon kväänin opetuksen kansa, ja oonko teilä ehotuksia millä konstila kväänin opetusta saattaa lujentaat?

- Monila jokka työtelhään kväänin kansa, oon kyllä iso sisänen inta, mttä pitäis olla ulkostaki motiveerausta: Enämen opettajia, oppineuvoja, palkkaa koulaantumisheen, enämen rahhaa kielisentterille ja mentorioorninkia.
- Enämen tietoa kväänin kielen oppimaholisuuksista.
- Kväänin oppijoita olis maholinen saaha enämen ensimäisheen klasshiin esimerkiksi lastentarhaan kielipesitten kautta.
- Kvääniä mikä oon uhattu minoriteettikieli, pittää diskrimineerata positiivisesti. Sitä ei piä tarkastella rinnatusten suomen opetuksen kansa. Nykyään kvääniä ja suomea (minoriteettikieltä ja majoriteettikieltä) pi'ethään ko net olis yksi ja sama faaki samoitten raamitten sisälä, mutta niitten lähtökohta oon aivan erilainen.
- KSL ehottaa omia lastentarhaita ja kouluja kväänisuomalaisilet oppilhaillet, kielimatkoja Suomheen eli Pykeijhään, kolmenkielisiä kouluja (ruija–engelska–valintavapaa kieli) ja stipendiä oppilhaillet jokka valitteva kvääniä eli suomea jatkokoulussa; se antais intaa oppiat kieltä. KSL jakkaa muutampia semmosia stipendiä.

Mitä pitäis tehdä ette enämen studenttia valittais oppia kvääniä korkeakoulussa?

- Opintomahollisuus et paremin näkyvhiin esimerkiksi meedian kautta.
- Stipendiä ja palkkaa opinoitten aikana.
- Enämen ja parempia oppineuvoja.

Mitäis tarvittis tehdä ette kväänin kieli olis enämen piossa eri paikoissa?

- Hommata kväänin kielen ja kulttuurin kohtaamapaikkoja, esimerkiksi enämen kväänin kielisentteriä.
- Kvääninkielisiä sylvttiä, kväänikansan päivän feiraamista ja flakutusta.

Kunka kväänin kielen sais paremin näkyvhiin julkisessa tilassa.

- Enämen kvääniä meedihaan.
- Kväänin kieltä raadihoon ja TV:hen.
- Opetuksheen enämen ylheistietoa kväänitten ympärit.
- KSL: Kvääninkielistä tekstiä eri kapinheissiin ja tavarhoiin.

Mikä pittää olla kväänin kielisentteritten tähelissiin tehtävä?

- Laittaat eri-ikhäisillet ihmisillet kohtaamapaikkoja missä puhutaahn kvääniä.
- Mennä ihmisten tykö ja ottaat heihin kontaktia.
- Pittäät kväänin kielen pohjakursia.

Mitä pitäis tehdä ette ihmiset ajateltais paremin kväänin kielestä?

- Kaikki mitä tehään ette kväänin kieli tulis paremin näkyvhiin ja se lujentuis, tekkee ette ihmiset ajatelhaan paremin kväänin kielestä. Kaikkiin tähelissiin oon ette Norja kväänin suhteen velvottaa ittensä Minoriteettikielisopimuksen tasala III.

3.4 Referansijoukon digitaalinen kokkous 19. tesemperikuuta 2022

KDD kuttui kokhoon lyhykäisen digitaalikkouksen raportin raakaversuunin ympärit. Kokouksessa referansijoukko otti ylös sen ette heän tähelissimät ja päälimäiset ulostulot pi'ettäis seisoat raportissa varhemin.¹¹

Referansijoukko painotti ette luvun 5 kuulapunktit ei ole prioriteeratussa oorninkissa. Ehotethiin kansa ette myötä pitäis olla oikheus permisuunhiin palkan kansa nette saattaa oppia kvääniä ja ette kaikki toimet kväänin kielen etheen häytyis evalueerata yhdessä.

¹¹ Nämät oon myötä raportin kohassa 1.6.

4 Lyhykäisesti fylkinkommuunin ja kommuunitten kokemuksista

Departementilla oli ensimmäinen novemperikuuta 2022 kokous Tromssan ja Finmarkun fylkinkommuunin kansa sen työstä kväänin kielen kansa.

Fylkinkommuuni totes ette paljon semmosta oon tapahtunnu mikä tekkee kväänin kielen julkisessa tilassa näkyvämmäksi. Paljoila kommuunilla oon halu eistäät kväänin kieltä, ja moni oon kansa alkanu sylttäämhään kvääniksi. Fylkinkommuuni on kansa itte päättäny viralisesta kolmenkielisestä nimestä ruijaksi, saamiksi ja kvääniksi. Fylkinkommuuni toteaa kansa ette se oon itäny uusi kväänisukupolvi, ja siitä oon tullu enämen kreativiteettia ja halua revitaliseerata kieltä. Laitethaan podkastia, sanakirjoja ja tehään uusia sanoja. Yksi isoja asioita oon ette oon etableerattu kväänin teatterin, ja se oon lisäny näkyvyyttä. Kansa Lavangenin kommuunissa oon alettu uuen kielen revitaliseerausprosektin.

Fylkinkommuuni tukkee vielä paikan ihmisiä jotka työtelhään kväänin kielen etheen. Se markeeraa Kväänikansan päivää ja kväänin kielen päivää plakaatitten, puhheitten, kvääniantistitten ja kväänitaiteilijoitten läpitte. Fylkinkommuuni laittaa kansa vuotisesti kvääniseminaarin mistä oon seuranu enämen debattia kväänin kielen ja kulttuurin ympärit. Viimi vuosina seminaarissa oon ollu enämen painoa faakikysymyksissä.

Tromssan alala oon omat strategiit jatkokoulun kväänin opetusta varten, ja tääpänä Pohjas-Tromssan jatkokoulussa oon kväänin opetusta. Probleemina oon ette oppilhaita oon vähän, ja se oon vaikea laittaaat kielisaunaa niin ko oon tehty saamen kieltä varten. Fylkinkommuunilla oon kansa jatkokoulussa suomen kielen opetusta.

Semmosten kommuunitten ulostuloja millä oon kväänin opetusta

KDD kysyi kolmelta kommuunilta oonko niissä kvääniä lastentarhaassa, oonko maholinen lukeat kväänin kieltä ja oonko kommuunilla tietoa siitä jatkaavako lapset joila oon ollu kvääniä lastentarhaassa, kväänin oppimista ko net alkava koulhuun. Departementti oon kansa kysyny minkälaisia vaikeuksia kommuunilla oon kväänin opettamisessa. Kysymykshiin vastas kaksi kommuunia.

Tromssan kommuunilla ei ole kvääniä lastentarhaassa. Sielä oon maholinen ottaat kvääniä koulussa, mutta het sanova ette se oon vaikea saaha opetuksheen oppilhaita. Se oon kansa huono laittaaat lujamallista kielenopetusta (tarkottaa ette olis useampia konstia ja paikkoja opettaat kieltä) sillä ko ökonomiset resursit oon semmoset ko oon. Kommuuni huomhauttaa kansa ette se oon arkihommassa paha tehdä eroa kväänin ja suomen välillä, ja niin ko homma oon nyt, se suomi voittaa kväänin ylit. Varhemin oon ollu se probleemi ette oppilhaat jotka oltais halunheet oppiat kvääniä, oonki saanheet suomen kielen opetusta. Nyt ei ennää ole siihen laihiin, mutta kommuuni muistelee ette suomalaiset oppilhaat vaikuttava ette se oon vaikea valita kvääniä.

Vesisaaren kunnassa oon lastentarhaan kaikila neljän vuen ikhäisillä lapsila maholinen ette saaha kväänin kielitruiskua yhen kerran kuukaussa; sen takana oon Vesisaaren kväänin kielisentteri. Lastentarhaitten työntekijät jotka oon olheet myötä näissä kokkoontumisissa, oon käyttäntheet samaansa kompetansia siihen laihiin ette truiskua oon annettu kansa muilet lapsirokilet, joko jälkhiin eli sitte kokkoontumisten välissä.

Koulussa ei nyt opeteta kvääniä. Syynä oon ette viimi vuona yksikhään oppilas ei ole kysyny kväänin opetuksen perhään. Maholisuuesta valita kväänin opetusta muistelhaan

informasuunihäftissä minkä oppilhaat saahaan ko alkava koulhuun, ja sen lisäksi vielä Visma flyt skolessa.

Vesisaaren kommuuni ilmottaa ette Vesisaaren lastentarhaila ja Kväänin kielisentterillä oon kolmenvuotinen intensuunisopimus sen ympärit ette kommuunissa lujenettais kväänin historian, kielen ja kultuurin revitaliseerausta. Niitten aktiviteetitten lisäksi mitä kielisentterillä oon lastentarhaassa, lapset oon myötä kansa muissa kielisentterin aktiviteetissa.

5 Referansijoukon meininkiä kväänin kielen lujentamiseksi tästä etheenkäsin

Referansijoukoka oon monenlaisia meininkiä sen ympärit kunka kväänin kielheen pitäisi satsata tästä etheenkäsin, ja se nostaa framilet seuraavat prioriteerukset:

- Se pittää tästä etheenkäsin satsata bote kielen oppimisheen, käyttämisheen ja kehittämiseen.
- Tulevat satsaukset kielen etheen pittää ko'ota omaksi planaksi missä oon myötä toimia useamalta toimialalta.
- Plaanin moolina häytyy olla ette kväänin kieli kahen vuen sisälä täyttää nokko minoriteettisopimuksen määräyksiä sitä varten ette Norja pystyy velvottamaan ittensä tasala III kansa kväänin kielen suhteen.

Lisäksi referansijoukko meinaa ette seuraavat toimet oon täheliset (ei prioriteeratussa oorninkissa):

- Kainun institutin lujentaminen siihen laihiin nette se pystyy palkkaamaan enämen työntekijöitä nette se pystyy vastaamaan ko tulkkamisen ja kääntämisen tarvet lissäintyy. Institutti tarttee kansa paranusta ittensä pedagogilisheen kompetanshiin. Lisäksi se tarttee ressursia ette pystyy terminologilisheen kontrolhiin ja kvaliteetin varmistamisheen.
- Jo olemassa olevitten kväänin kielisentteritten lujentaminen ja uusitten kielisentteritten perustaminen.
- UiT:n kväänin opinoitten tekeminen sujuvammaksi.
- Laittaat semmosia kväänin kielen oppineuvoja mikkä oon yhteensopivat uusitten oppiplaanoinen kansa, ja oppineuvot häätyvä olla kaikila kolmela kväänin kielen varieteetila.
- Muuttaat opetuslakia siihen laihiin ette oikeudesta opetuksheen tullee individuelli ja ette se täkkää koko maan, ei tyhä Tromssaa ja Finmarkkua.
- Se pittää olla oikeus valita kväänin toisena kielenä jatkokoulussa.
- Tehä maholiseksi valita kväänin vierokielenä perus- ja jatkokoulussa.
- Selvittääat kunka raavhaillet saatais laajaa ja monenpuolista kväänin kielen opetusta.
- Työntekijät häytyvä saaha palkalista permisuunia kväänin kielen oppimista varten.
- Opettajilet jotka haluava jatkokoulausta kväänin kielessä, häytyy koulauksen aikana maksaat palkkaa.
- Studentilet jotka studeeraava kvääniä, häytyy maksaat palkkaa.
- Laittaat kielen opetusta kieli-app:in kautta, samhaan laihiin ko Duolingo eli pohjassaamin kielenopetusprogrami Davvin/Sámás.

- Alkaat kväänin meediahommia lapsia varten, esimerkiksi kvääniä NRK:n Supernytthiin eli Ruijan Kaikhuun kvääninkielistä sisälystä nuoria varten.
- Hommata ette meänkielen ja kväänin välillä oon enämen yhtheistyötä poikki rajoitten.
- Kääntäät enämen kirjalisuutta, uutisiä ja muita tekstiä kvääniksi.
- Tehä työtä ette kväänin kielestä ajateltais paremin Tromssassa ja Finmarkussa, ja lisätä koko maassa tietoa kväänin kielen ja sen statuksen ympärilt. Tehä selväksi ette kvääni oon Norjan kansallinen minoriteetikieli eikä suomen murret.
- Mooliplaanin kväänin kielen toimet häätty ko'ota yhtheen ja evalueerata jokhainen erittäin nette saama systemaattilisen ylittäkymän siihen mitä jo oon sautettu.
- Oorninki missä oppilainaa kevitethään, häytyy koskeat kaikkia kväänin opinoita, se oon ainua realistinen maholisuus opettajil et jotka aikova ottaat kväänin koulausta.
- Tehä isoman eron kväänin ja suomen opetuksen välissä.
- Lujentaat ja lisätä kommuunitten ressurssia nette net pystyvä satsaamhaan enämen kväänin kielheen ja kulttuurhiin lastentarhaissa ja koulussa.
- Tulkkikoulauksen opintopoengit pittää saaha paremin näkyvhiin.

Kveeni Suomi Liiton ulostuloja

- Suomen kieli oon Norjassa uhan alla, ja sen pittää ottaat myötä plaanhiin.
- Minoriteetikielisopimuksen tasan III pittää panna heti voimhaan suomen kielen suhteen, ja aikaa myöten maholisesti kansa kväänin kielen suhteen.
- Kvääni- ja norjansuomalaisilet lapsilet pittää laittaa omia lastentarhaita.
- NRK:n TV:hen ja raadihoon häytyy saaha suomen ja piian kansa kvääninkieliset päiväliset lähätykset.
- Se pittää etableerata uuen kvääni-suomi-aviisin ja kansa alkaat yhtheistyöhön Suomen ja Ruottin meedioitten kansa.

Utgitt av: Kommunal- og distriktsdepartementet

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00
Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no

Publikasjonskode: H-2538

Omslagsbilde: Rockheim markerte kvenfolkets dag i 2022
Bildekreditering: Ruijan kväänit Keski-Norja – Norske kvener Midt-Norge

Omslag: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon 02/2023